

Helmi Heiskanen
Emma Hietaneva
Niina Holma

Diakonia-ammattikorkeakoulu
Sosiaalialan ammattikorkeakoulututkinto
Sosionomi AMK
Opinnäytetyö, 2022

VERTAISUUS VANHEMMUUDEN TUKENA PIK- KULAPSIPERHEISSÄ

Tutkimus vanhempien kokemuksista sosiaalihuoltolain mukaisesta ryhmämuotoisesta perhetyöstä

TIIVISTELMÄ

Helmi Heiskanen, Emma Hietaneva ja Niina Holma
Vertaisuus vanhemmuuden tukena pikkulapsiperheissä
44 sivua, 3 liitettä
Kevät 2022
Diakonia-ammattikorkeakoulu
Sosiaalialan ammattikorkeakoulututkinto
Sosionomi (AMK)

Tämän tutkimuspainotteisen opinnäytetyön tarkoituksena oli kartoittaa vanhempien kokemuksia sosiaalihuoltolain mukaisesta ryhmämuotoisesta perhetyöstä. Tavoitteena oli tutkia, miten perhetyön asiakasperheiden vanhemmat kokivat ammatillisesti ohjatun ryhmämuotoisena järjestetyn työskentelyn, sekä millä tavoin se on tukenut heidän vanhemmuuttaan. Lisäksi tavoitteena oli kerätä ja jäsentää vanhempien antamaa palautetta ryhmän toiminnan kehittämisen tueksi. Opinnäytetyö toteutettiin yhteistyössä pääkaupunkiseudulla sijaitsevan perhesosiaalityön yksikön kanssa, joka kuuluu kaupungin lapsiperheiden hyvinvointipalvelujen kokonaisuuteen. Tutkittavassa yksikössä toteutetaan sosiaalihuoltolain mukaista, päiväaikaista perhetyötä ryhmämuotoisesti.

Tutkimus toteutettiin kvalitatiivisena eli laadullisena tutkimuksena, jossa aineisto kerättiin puolistrukturoidulla yksilöhaastattelulla. Haastatteluihin osallistuivat ryhmän kaikki neljä vanhempaa, joista jokaisella oli vähintään yksi alle vuoden ikäinen lapsi. Aineisto analysoitiin kvalitatiivisen eli ymmärtämiseen pyrkivän analyysin avulla, minkä jälkeen vastaukset teemoiteltiin.

Pääteemoiksi muodostuivat vertaisuus, vanhemmuuden tukeminen sekä vanhemmilta saatu asiakaspalaute ryhmästä sekä sen toiminnasta. Vertaistuen saaminen koettiin merkittävimpänä tekijänä ryhmämuotoisessa perhetyössä. Ryhmytymiseen vaikuttivat vanhempien samankaltaiset elämäntilanteet ja taustat sekä koetut haasteet. Vanhemmuuden tukemiseen vaikuttivat ohjaajien kannustava ja osallistava työote sekä vanhempien keskinäinen vuorovaikutus ja havainnointi. Vanhemmilta saadusta asiakaspalautteesta ilmeni toive ryhmän jatkuvuudesta ja asteittaisesta lopetuksesta.

Tuloksissa korostui varhaisen tuen ja matalan kynnyksen ryhmätoiminnan merkityksellisyys vanhempien hyvinvointiin. Tulosten pohjalta voidaan perustella, että jokaisella vanhemmalla tulisi olla helposti saavutettavaa yksilöllisiin tarpeisiin vastaavaa matalan kynnyksen palvelua. Ryhmämuotoisena järjestetyn palvelun etuna on vertaistuen tuoma lisä ja sen myötä asiakkaiden mahdollisuus vahvistaa sosiaalista tukiverkostoaan ryhmän ulkopuolellakin.

Asiasanat: haastattelu, lapsiperhe, ryhmämuotoinen perhetyö, vanhemmuuden tukeminen, vertaistuki

ABSTRACT

Helmi Heiskanen, Emma Hietaneva and Niina Holma

A study of parents' experiences of group-based family work in accordance with the Social Welfare Act

44 p., 3 appendices

Spring 2022

Diakonia University of Applied Sciences

Bachelor's Degree programme in Social Services

Bachelor of Social Services

The purpose of this thesis was to examine the experiences of parents who took part in a group for family welfare work that was in accordance with the Social Welfare Act. This thesis was carried out in collaboration with a working life partner in the Helsinki metropolitan area. The aim was to study how parenthood was supported by professional-led, group-based family work. In addition, the aim was to gather feedback from participating parents on how to develop and improve the service.

The study was carried out in 2021 as qualitative research and the data were gathered using a semi-structured individual theme interview. The data were analysed by a qualitative analysis, after which the answers were categorised into themes. The data presents experiences and opinions of all four individual parents of the group, who had at least one child under the age of one.

The main themes that resulted from the data analysis were peer support, supporting parenthood and the feedback from the parents regarding the group and its functioning. The most significant result was that the parents found peer support to be the most important feature in the group-based family work. The counselors' supportive and participatory approach, in addition to the interaction and observation between the parents had an impact on how the support for parenthood was experienced. The parents expressed their willingness to continue the group further and for it to end gradually.

In conclusion, it can be said that early support and low-threshold family work have a significant support on the welfare of families. The results suggest that the advantage of group-based family work is its peer support and potential to reinforce the social support network.

Keywords: group-based family work, early support for families, interview, peer support, support for parenthood

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	4
2 VANHEMMUUDEN TUKEMINEN JA RESILIENSSIN VAHVISTAMINEN PERHEPALVELUISSA	5
2.1 Perhepalvelut vanhemmuuden tukena.....	5
2.2 Resilienssin tukeminen ja vahvistaminen perhepalveluissa	7
3 AMMATILLISESTI OHJATUT RYHMÄT VANHEMMUUDEN TUKENA.....	9
3.1 Sosiaalisen tuen merkitys perheryhmässä.....	9
3.2 Vertaisuuden merkitys ammatillisesti ohjatussa ryhmässä	10
3.3 Osallisuuden merkitys vertaisryhmässä	11
4 SOSIAALIHUOLTOLAIN MUKAINEN PERHETYÖ OSANA SOSIAALIPALVELUJA	13
4.1 Perhetyö sosiaalihuoltolain kontekstissa.....	13
4.2 Perhetyö sosiaalipalveluna	15
4.3 Ammatillisesti ohjatut ryhmät perhetyössä	16
5 OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS JA TAVOITTEET.....	19
6 TUTKIMUSYMPÄRISTÖ JA TYÖELÄMÄKUMPPANI	20
7 TUTKIMUSMENETELMÄ, AINEISTON KERUU JA ANALYYSI	22
8 TUTKIMUSTULOKSET	27
8.1 Vertaisuuden merkitys ryhmätyöskentelyssä	27
8.2 Vanhemmuuden tukemiseen vaikuttaneet tekijät.....	29
8.3 Vanhemmilta saatu asiakaspalaute ja kehittämisideat.....	30
9 OPINNÄYTETYÖN EETTISYYS JA LUOTETTAVUUS.....	32
10 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA.....	34
10.1 Vanhempien kokemuksia ryhmämuotoisesta perhetyöstä	34
10.2 Vanhemmuuden ja perheen resilienssin tukeminen ryhmämuotoisessa perhetyössä	35

10.3 Vanhempien kehittämisideoita ryhmämuotoiseen perhetoimintaan ..	37
10.4 Pohdinta.....	37
10.5 Ammatillinen kasvu	40
LÄHTEET.....	42
LIITE 1. Haastattelu	46
LIITE 2. Haastattelukutsu.....	47
LIITE 3. Suostumusasiakirja	48

1 JOHDANTO

Vanhemmaksi tuleminen on suuri ja kokonaisvaltainen elämänmuutos, johon saattaa onnen tunteiden lisäksi liittyä pelkoja, epävarmuutta ja ahdistusta. Yksin jäämisen tunne ja sosiaalisen tuen vähäisyys lisäävät vanhemmuuden haasteita ja voivat olla sitä haavoittavia tekijöitä. Vaikka lähiverkosto olisikin käytettävissä, ei vanhemmille välttämättä silti löydy arjen todellista tukea tai muita vertaisia jakamaan kokemuksiaan vanhempana olemisesta.

Vanhempien kyky vastata lapsen tarpeisiin vaihtelee ja siihen vaikuttavat muun muassa vanhempien omat lapsuudenaikaiset kokemukset sekä tilannesidonnaiset tekijät, kuten stressi, väsymys ja muut kiihtyneet mielentilat (Kalland, 2019, s. 38–39). Ylisukupolvisen huono-osaisuuden periytyminen on huomattava yhteiskunnallinen haaste sekä ilmiö, jonka ehkäiseminen on avainasemassa vanhemmuutta tuettaessa. Varhainen tuki ja ennaltaehkäisevä työote ovat merkittävässä roolissa tarkasteltaessa perhetyön kokonaisuutta myös jatkuvan kehittämisen näkökulmasta.

Opinnäytetyömme tilaajana toimii pääkaupunkiseudulla sijaitseva kunnallinen perhesosiaalityön alaisuudessa toimiva yksikkö, jossa toteutetaan päiväaikaista ja ryhmämuotoista, sosiaalihuoltolain mukaista perhetyötä. Tutkimme työsämme teemahaastattelun avulla ryhmämuotoiseen perhesosiaalityöhön osallistuneiden asiakasperheiden kokemuksia työskentelyn vaikutuksista perheen tuen tarpeisiin. Perhesosiaalityön toteutustapoja ja siinä käytettyjä menetelmiä on lukuisia, mutta aiheesta on saatavilla vain vähän tutkittua tietoa. Erityisen kiinnostavaa tutkittavassa yksikössä on ryhmämuotoisena tapahtuva perhetyö ja siitä muodostuva vertaisuuden näkökulma. Haastatteluaineistoa analysoimalla pyrimme tuottamaan tietoa osallistuneiden vanhempien kokemuksista ryhmätyöskentelyssä saavutetuista tuloksista sekä asiakaspalautteesta.

2 VANHEMMUUDEN TUKEMINEN JA RESILIESSIN VAHVISTAMINEN PERHEPALVELUISSA

2.1 Perhepalvelut vanhemmuuden tukena

Oikea-aikainen ja tarpeisiin vastaava vanhemmuuden tuki vahvistaa koko perheen hyvinvointia. Lapsi- ja perhepalvelujen muutosohjelma (LAPE) on vuosien 2016–2022 hallitusohjelman kärkihanke, jossa kehitetään muun muassa lapsi- ja perhelähtöisiä palveluita lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin ja heidän voimavarojensa vahvistamiseksi. Perhepalvelut sisältävät esimerkiksi erilaisia matkan kynnyksen palveluja, kasvatusta ja perheneuvontaa, eropalveluja, kotipalvelua sekä perhesosiaalityötä. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, 2021,-a.) LAPE-kyselyissä ilmeni vanhempien tarve pitkäjänteiselle tuelle. Vanhemmat toivoisivat lisää toimijoita, uusia toimintatapoja, monipuolisia menetelmiä sekä konkreettista apua lastenhoitoon. Kun vanhemman toimintaa lapsen kanssa tuetaan, vanhemman ja lapsen välille voi muodostua myönteisempi ja lämpimämpi suhde, joka edistää lapsen hyvinvointia. Avoin vuorovaikutussuhde vanhemman ja lapsen välillä suojaa lapsen terveyttä ja hyvinvointia. (Pelkonen, 2019, s. 106.)

Vanhemmuuden ja parisuhteen tukeminen perhepalveluissa perustuu monen eri lainsäädännön sisältöön, kuten lastensuojelulakiin (L 417/2007), sosiaalihuoltolakiin (L 1301/2014) ja lakiin lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta (L 361/1983). Näiden lakien perustella määritellään muun muassa perhekeskustojen työn sisältöä sekä esimerkiksi sosiaali- ja terveydenhuoltoalan yhteistyötä. Vanhemmuuden haasteita voi ilmetä monista eri syistä ja siksi sen tukemiseen on oltava monenlaisia keinoja. Erilaisia tuen muotoja vanhemmille voivat olla esimerkiksi sosiaalipalveluina tarjottu konkreettinen apu arjessa, tiedon välittäminen lapsen kehitysvaiheista, verkostojen aktivoimisen ja luomisen tai vertais-tuen löytämisen keinot sekä elämäntilanteen hallinta-apu. (Lehikoinen ym., 2019, s. 132–133.)

Vanhemmuuden riskitekijöitä voidaan katsoa olevan esimerkiksi yksinhuoltajuus, ylisukupolviset siirtymät, lapsuuden kiintymyssuhdeongelmat sekä vanhempien mielenterveysongelmat (Lehikoinen ym., 2019, s. 132). Haitalliset kokemukset lapsuudessa (ACE eli Adverse Childhood Experiences) voivat näkyä ja vaikuttaa vielä pitkään aikuisuudessa. ACE-tutkimuksesta ilmeni seitsemän lapsuuden haitallisten kokemusten pääteemaa, joita olivat psyykkinen, fyysinen ja seksuaalinen hyväksikäyttö ja kaltoinkohtelu, äitiin kohdistuva väkivalta sekä asuminen samassa taloudessa sellaisten henkilöiden kanssa, jotka olivat päihteiden väärinkäyttäjiä, kärsivät vakavista mielenterveysongelmista tai ovat joskus olleet vangittuna. (Felitti ym., 1998.)

Lapsuuden haitalliset kokemukset voivat tutkimuksen mukaan aiheuttaa monia erilaisia sairauksia, joten vanhemmuuden tukeminen matalalla kynnyksellä on yhteiskunnallisesti ja kansanterveydellisesti perusteltua (Felitti ym., 1998). Pitkittäistutkimusten mukaan epäsuotuisat kasvuolosuhteet altistavat myös huono-osaisuudelle elämän myöhemmissä vaiheissa (Kallio & Hakovirta, 2020, s. 125). Näiden riskitekijöiden varhainen tunnistaminen peruspalveluissa, kuten neuvolassa, ja niihin sopivien tukimuotojen löytyminen luo lapselle hyvän elämän edellytykset. (Lehikoinen ym., 2019, s. 132.)

Perhepalveluiden tehtävänä on toimia lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin avuntarpeisiin vastaavana yhteensovitetuna ja moniammatillisena palveluverkostona. Perhepalveluiden sekä perhekeskusten toimintaa on kehitetty vaiheittain vuodesta 2000 eteenpäin eri hankkeiden ja muutosohjelmien avulla. Perhekeskustoimintamallia on kehitetty koko maassa laajoina, monialaisina hallinnonrajat ylittävinä palvelukokonaisuuksina osana LAPE- muutosohjelmaa vuodesta 2016 eteenpäin pyrkimyksenä yhtenäistää perhetyössä toteutettavia menetelmiä ja käytänteitä. (Pelkonen ym., 2020, s.11–12.) Toimintakulttuurin kansallinen ja laaja-alainen uudistaminen on kuitenkin hidas prosessi ja sen toteutuksessa on maakuntien välillä eroavaisuuksia. Vuonna 2019 tehdyn selvityksen mukaan vain osa maakunnista oli sisällyttänyt kansalliset linjaukset perhekeskustoimintaa kehittävään suunnitelmaan. Kuitenkin monilla osa-alueilla oli tapahtunut edistystä varsinkin lyhyessä ajassa ja asetettuja tavoitteita oli saavutettu. (Pelkonen ym., 2020, s. 61–67.)

Kansallisten linjausten tarkoituksena on muun muassa uudistaa toimintakulttuuria lapsi-, perhe- ja voimavaralähtöiseksi sekä perheiden monimuotoisuuden huomioivaksi. Linjauksiin sisältyy myös perhekeskusten tehtävien selkeyttäminen, joihin kuuluvat muun muassa vanhemmuuden ja parisuhteen tukeminen ja varhaisen tuen tarjoaminen, jotta haasteiden vaikeutuminen ja korjaavien palvelujen tarve vähenisi. Tavoitteena on myös vahvistaa lasten, nuorten ja perheiden osallisuutta ja asiakaslähtöisyyttä ottamalla heidät mukaan toiminnan kehittämiseen sekä arviointiin. Myös vertaistuen mahdollistaminen ja yhteisöllisyyden vahvistaminen on huomioitu linjauksissa, sillä samassa tilanteessa olevien vertaisten kokemusten jakaminen lisää keskinäistä ymmärrystä ja toiveikkuutta. Lisäksi vertaisryhmät tarjoavat mahdollisuuden tulla kuulluksi, ymmärretyksi ja kohdatuksi. (Pelkonen ym., 2020, s. 22–25.)

2.2 Resilienssin tukeminen ja vahvistaminen perhepalveluissa

Vastoinikäymisistä selviytymisessä on yksilöllisiä eroja ihmisten välillä, ja tätä selviytymisessä auttavaa piirrettä kutsutaan resilienssiksi. Resilienssin vahvistamisen voidaan ajatella olevan perhetyön yksi keskeisimmistä tehtävistä, sillä yksilön resilienssin kehittyminen alkaa jo varhaisessa lapsuudessa. (Pojjula, 2016, s. 157.) Resilienssi tarkoittaa psyykkistä ominaisuutta, jonka avulla kuvataan ihmisen kyvykkyyttä selviytyä vastoinkäymisistä ja käsitellä vaikeita tilanteita. Resilienssi ei ole kiinteä ominaisuus, vaan sen syntyyn vaikuttavat monet tekijät, esimerkiksi kasvatus, yksilön omat kokemukset, biologiset tekijät, lähipiiri, ympäristö sekä myönteisten ja haitallisten tekijöiden vuorovaikutus. (Suomen mielen-terveys ry, i.a.).

Resilienssin vahvistamiseksi lapsen tulisi saada jo varhaisesta lapsuudesta lähtien vanhemmiltaan suojelua, huolenpitoa ja vuorovaikutusta sekä lasta tulisi tukea tunteiden säätelyn opettelemisessa (Pojjula, 2016, s. 157). Lapsi- ja perhepalveluiden piirissä resilienssin vahvistamista voidaan tukea erilaisin menetelmin ja toimintatavoin, jotka ylläpitävät ja tukevat sekä toimintakykyä että haastaviin olosuhteisiin sopeutumista. Vahvistamista voidaan tukea esimerkiksi myönteisen minäkuvan, tunteiden säätelykyvyn, sosiaalisen kyvykkyyden, yhteyden tunteen

kokemuksen, elämänhallinnan sekä turvallisuuden tunteen vahvistamisella. (Poijula, 2018, s. 112, 161.) Stressaavissa olosuhteissa, joissa ilmenee tunne- ja käyttäytymisongelmien riskitekijöitä, tarvitaan resilienssiä tilanteista selviämiseksi (Poijula, 2018, s. 112).

Perheen resilienssillä tarkoitetaan perheen kykyä säilyttää toimintakykynsä vastoinkäymisten ja kriisien aikana sekä palautua niistä. Perhettä kohdanneet vaikeudet ja niiden vaikutukset eivät rajoitu vain yksilön kokemukseen, vaan ne koskettavat yleensä myös koko perhettä. Perheen resilienssiin vaikuttavia suojaavia tekijöitä ovat esimerkiksi kyky hakea ja vastaanottaa apua, perheen kyky toimia auttaakseen itseään (suhteessa haasteisiin) sekä perheen usko omaan vahvuuteensa ja kyvykkyyteensä. Myönteiset uskomukset perheestä itsestään, ympäristöstään sekä uskonnollinen tai hengellinen vakaumus vahvistavat perheen kyvykkyyttä. Myös hyvä perheen sisäinen kommunikaatio sekä myönteinen näkemys omasta kyvykkyydestä ennustavat parempia ongelmanratkaisutaitoja ja selviämistä vaikeissa ja stressaavissa olosuhteissa. Edellä mainitut suojaavat tekijät ovat kulttuuri- ja yhteisösidonnaisia. (Lipponen, 2020, s. 266.)

Yksilön ja perheen resilienssit ovat ajassa muuttuvia ja eläviä prosesseja (Lipponen, 2020, s. 252). Resilienssitutkimuksissa resilienssin on viime aikoina kuvattu olevan yksilön ja ympäristön välisen vuorovaikutuksen lopputulos, johon vaikuttavat niin yksilölliset (esimerkiksi optimismi) kuin ympäristön (esimerkiksi sosiaalinen tuki) resurssit. Resilienssi on täten koko ajan muovautuva ja sitä voidaan parantaa interventioilla. (Poijula, 2018, s. 225.) Helmreichin ym. (2017) mukaan resilienssitutkimuksiin perustuvien interventioiden yhtenä tavoitteena on minimoida riskeille altistumisen mahdollisuuksia. Lisäksi interventioilla pyritään resurssien ja perussopeutumisjärjestelmän vahvistamiseen, vakauttamiseen sekä palauttamiseen. (Poijula, 2018, s. 224). Riittävän kattavilla ja oikea-aikaisilla perhesosiaalityön palveluilla voidaan tukea perheiden resilienssin vahvistumista jo peruspalveluiden piirissä.

3 AMMATILLISESTI OHJATUT RYHMÄT VANHEMMUUDEN TUKENA

3.1 Sosiaalisen tuen merkitys perheryhmässä

Families First -tutkimusprojektissa selvitettiin muun muassa sosiaalisen tuen merkitystä vanhempien hyvinvointiin, parisuhteeseen ja vanhemmuuteen. Tutkimuksessa seurattiin Folkhälsanin ja Mannerheimin lastensuojeluliiton yhteistyönä kehittämään Vahvuutta vanhemmuuteen -perheryhmiin osallistuneita vanhempia. Tutkimuksen seuranta-aika alkoi perheryhmiin osallistuvien äitien raskausajasta ja jatkui, kunnes lapsi täytti kaksi vuotta. Alustavista tuloksista ilmeni, että valtaosa vastanneista kertoi osallistuneensa ryhmiin saadakseen jakaa kokemuksiaan samassa elämäntilanteessa olevien muiden vanhempien kanssa. Yli puolet vanhemmista vastasi haluavansa syventää ymmärrystään vauvan kanssa elämisestä ja saada neuvoja vauva-arkeen. Puolet äideistä ja neljäkymmentä prosenttia isistä vastasi haluavansa tukea vanhemmuuteensa. (Kalland, 2019, s. 38–40.)

Families First -tutkimukseen osallistuneiden vanhempien kokemusten mukaan merkittävimpiin ryhmästä saatuihin anteihin kuuluivat muun muassa toisilta vanhemmilta saatu vertaistuki, vauvan ymmärryksen lisääminen sekä vanhempivauva vuorovaikutussuhteen parempi ymmärtäminen. Alustavien tutkimustulosten johtopäätöksiä nähtiin erityisesti avoimien, matalan kynnyksen ryhmätoiminnan saattavan tukea riskissä olevien äitien mielenterveyttä. Strukturoituun ryhmätoimintaan osallistuminen vähensi äitien osalta vanhemmuuteen liittyvää stressiä. Tuloksista voidaan päätellä varhaisen tuen ja matalan kynnyksen ryhmätoiminnan myönteisen merkityksen vanhempien hyvinvointiin. Tulosten pohjalta voidaan perustella, että jokaisella vanhemmalla tulisi olla helposti saavutettavaa ryhmämuotoista tukea. (Kalland, 2019, s. 42–44.) Vaikka tutkimusprojektiin osallistuneet perheet eivät suoraan vastaa opinnäytetyössämme tutkittavaa kohderyhmää, kertovat alustavat tulokset meille kuitenkin siitä, mikä vanhempia motivoi osallistumaan saman tyyppisiin ryhmiin, minkä he kokivat merkitykselliseksi sekä mitä he toiminnalta toivovat.

3.2 Vertaisuuden merkitys ammatillisesti ohjatussa ryhmässä

Vertaisuus on yksi ryhmämuotoisen tuen tärkeimmistä elementeistä. Vertaisuudella tarkoitetaan ihmisten välistä suhdetta ja kokemukseen perustuvaa ihmisten välistä keskinäistä tukea kutsutaan vertaistueksi. Ihmisten samanlaiset kokemukset sekä elämäntilanteet luovat ja edistävät vertaisuuden tunnetta. Vertaisuus on ihmisten keskinäistä asiantuntijuutta, tasa-arvoa sekä yhdenvertaisuutta ja se voi toimia voimavarana. Vertaisuuteen kuuluu yksilöiden välinen, mahdollisen tukihenkilön sekä ryhmän keskinäinen tuki. Vertaistuki on omaehtoista eli vertaiset toimivat omaksi ja toistensa hyväksi. (Mikkonen & Saarinen, 2018, s. 16.) Ihmiset hakevat vertaistukea saadakseen apua ja selvitäkseen haastavista elämäntilanteista. Vaikeissa elämäntilanteissa ihminen haluaa tulla kuulluksi ja ymmärretyksi. Esimerkiksi jokin kriisi elämässä voi aiheuttaa pelkoa, häpeää ja turvattomuuden tunnetta. Vertaistukea tarvitaan kielteisistä tunteista ylipääsemiseksi. Vertaistuki voi myös auttaa asiakasta ymmärtämään ja sisäistämään ammattilaisen käyttämää terminologiaa, mikäli sen ymmärtäminen on haastavaa. (Mikkonen & Saarinen, 2018, s. 99.)

Vertaistukiryhmä toimii tietolähteenä, sosiaalisena tukena, seurana ja terapiana. Vertaistukiryhmää ohjaa yhteisesti sovitut säännöt ja käytänteet, joita voivat olla esimerkiksi vapaaehtoisuus, luottamuksellisuus, tasa-arvoisuus, oikeus puhua tai olla hiljaa sekä toisten mielipiteiden kunnioittaminen. Vertaistuen saaminen voi auttaa lieventämään osallistujien pelkoja ja häpeää. Kokemus hyväksytyksi tulemisesta saattaa lisätä myönteistä ajattelua, joka vaikuttaa jokapäiväiseen elämään. (Mikkonen & Saarinen, 2018, s. 43–44.) Vertaisryhmässä osallistujat ymmärtävät toistensa tunteita omien kokemustensa pohjalta. Salliva ilmapiiri lisää uskallusta ilmaista omia tunteitaan ja edesauttaa ryhmään osallistuvaa olemaan oma itsensä ilman tuomitusta tulemisen pelkoa. (Mikkonen & Saarinen, 2018, s. 27.)

Ammattihenkilö tuo vertaistukiryhmään ammatillista tietoa. Ryhmänvetäjä pitää huolta ryhmän rakenteesta ja edistää ryhmähenkeä ja sen muodostumista vertaistukiryhmässä. Ryhmänvetäjä pitää huolen ryhmäläisten toiveista ryhmää kohtaan sekä tarkistaa, että organisaation tavoitteet toteutuvat. Ryhmää ohjattaessa

on tärkeää, että ammattilainen on empaattinen, osallistava, salliva ja joustava. Ammatillisen ohjaajan kyvyt sekä persoonalliset piirteet vaikuttavat ryhmätuen muodostumiseen. Hyvä ryhmänohjaaja jakaa vastuuta myös ryhmäläisille osallistamalla heitä erilaisissa ryhmää koskevissa valinnoissa. (Mikkonen & Saarinen, 2018, s. 47–49.) Ammatillinen työ ja vertaistuki eivät kuitenkaan korvaa toisiaan. Vertaistuki voi toimia täydennyksenä ammatilliselle työskentelylle. Ammatillisella on suuri merkitys etenkin kriisiryhmässä, joissa käsitellään ryhmäläisille vaikeita asioita. Ammatilainen toimii tunteiden tulkitsijana, hallitsee alansa sekä edustaa palvelujärjestelmää. (Mikkonen & Saarinen, 2018, s. 26–27.)

3.3 Osallisuuden merkitys vertaisryhmässä

Vertaistukiryhmää tutkittaessa on olennaista tarkastella ryhmäläisten osallisuutta. Matala osallisuuden kokemus voi aiheuttaa esimerkiksi psyykkistä kuormitusta, yksinäisyyttä ja työkyvyn heikkenemistä. Kokemus osallisuudesta taas puolestaan lisää hyvinvointia, turvallisuuden tunnetta ja uskoa omiin mahdollisuuksiin. Yhteiskunnallisesta näkökulmasta osallisuuden tavoitteena on lisätä tasa-arvoisuutta, vähentää köyhyyttä ja syrjäytymistä. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, 2021,-b.)

Osallisuuden edistämistä koskee monia eri periaatteita, kun halutaan lisätä kaikkien ryhmään osallistuvien osallisuutta. Näitä periaatteita ovat esimerkiksi omaehtoinen osallistuminen, yksilöllisten ratkaisujen etsiminen, kunnioittava kohtaaminen ja syrjinnän ehkäiseminen. Toiminnan ja palveluiden kehittäminen yhdessä lisäävät osallisuutta, sekä vahvistavat osallistujan mahdollisuuksia myös toiminnan ulkopuolella. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, 2021,-b.) Osallisuuden kokemus ja toimintaan vaikuttaminen ovat myös merkittäviä tekijöitä ryhmään sitoutumisen kannalta (Järvinen ym., 2012, s. 219). Tutkimamme perheryhmän näkökulmasta osallisuuden kokemukset edistävät vanhempien ryhmään sitoutumista, vahvistavat tunteita kyvykkyydestä ja asiantuntijuudesta. Osallisuuden kokemukset edistävät lisäksi tasa-arvoista kohtaamista ja toimintaa.

Sosiaalialan kontekstissa asiakasosallisuudella tarkoitetaan asiakkaiden oikeutta osallistua ja vaikuttaa palveluihin sekä niiden järjestämiseen. Palvelunjärjestäjien ja -tuottajien velvollisuus on myös edistää osallisuutta, joka lisää asiakaslähtöisyyttä, saavutettavuutta ja yhdenvertaisuutta. Asiakkaan osallisuus auttaa kehittämään palveluita, sekä tuo kokemustiedon näkyväksi ammatillisen ja tieteellisen tiedon lisäksi. Asiakkaan osallisuuden toteutumista seurataan ja arvioidaan esimerkiksi asiakaspalautetta keräämällä. (Terveystieteiden tutkimuskeskus, 2019,-c.)

Ilman asiakkaan osallistamista ja osallisuutta palvelut eivät voi kehittyä asiakkaan tarpeita aidosti vastaaviksi. Huono asiakassuunnitelma tai asiakkaalle sopimaton palvelu voi johtaa jopa asiakkaan tilanteen heikentymiseen tai asiakkuuden keskeytymiseen. Asiakasosallisuuden laiminlyönti voi heikentää asiakkaan ja työntekijän välistä luottamussuhdetta. Luottamus on onnistuneen yhteistyön edellytys. (Pieviläinen ym., 2014, s. 5.) Edistämme tutkimuksellamme asiakasosallisuutta kysymällä ryhmään osallistuvilta vanhemmilta palautetta sekä kehitysideoita, joita palvelunjärjestäjä voi hyödyntää toimintaa kehittäessään. Näin lisäämme asiakaslähtöistä kehitystyötä, josta voi olla tulevien ryhmien kannalta hyötyä myös asiakastyytyvyyden näkökulmasta.

Perhetyön keskeisinä periaatteina ovat asiakas-, perhe- sekä lapsilähtöisyys, joiden toteutumisen edellytyksenä on osallisuuden mahdollistaminen. Tämä tarkoittaa, että perhetyön asiakkaat nähdään itsenäisinä sekä aktiivisina toimijoina, jotka ovat oman tilanteensa ja arkensa asiantuntijoita. Asiakas on myös perhetyön kokemusasiantuntija ja ottamalla huomioon asiakkaan näkökulman, voidaan perhetyön laatua ja vaikuttavuutta parantaa. Se on myös välttämätön edellytys työskentelyn onnistumiselle. (Järvinen ym., 2012, s. 17–18, 30.)

Perhetyössä osallisuus konkretisoituu toiminnassa ja monesti yksinkertaisin tapa asiakkaiden osallistamiseen on yhdessä tekeminen. Perheiden ja vanhempien osallisuutta edistetään määrittelemällä yhdessä sellaisia päämääriä työskentelylle, jotka vahvistavat mahdollisuuksia toimia oman elämänsä subjekteina ja päätöksentekijöinä. Lapsen osallisuutta toteutetaan ottamalla lapsen mielipide huomioon tämän iän ja kehitystason mukaisesti. (Rönkkö & Rytönen, 2010, s.

51–52.) Ryhmämuotoisessa perhetyössä osallisuutta voidaan tarkastella niin yksilön, perheen kuin ryhmänkin näkökulmasta, jossa toimintaa ohjaavat yksilö- ja ryhmätasolla ilmenneet tarpeet, asetetut tavoitteet sekä näkökulmat.

4 SOSIAALIHUOLTOLAIN MUKAINEN PERHETYÖ OSANA SOSIAALIPALVELUJA

4.1 Perhetyö sosiaalihuoltolain kontekstissa

Ensisijainen vastuu lapsen hyvinvoinnista on vanhemmilla tai muilla huoltajilla. Mikäli vanhemmilla tai huoltajilla ilmenee haasteita kasvatustehtävässään, he voivat hakeutua tai heidät voidaan ohjata perhesosiaalipalvelujen piiriin. (Terveystieteiden tutkimuskeskus, 2020,-d.) Lasten huollosta ja tapaamisoikeudesta määrättyssä laissa turvataan lapsen oikeus turvalliseen kasvu-ympäristöön sekä tasapainoiseen kasvuun ja kehitykseen lapsen yksilölliset tarpeet huomioiden. Lapsen huollon tarkoituksena on lain mukaan turvata läheinen ja myönteinen suhde lapsen ja huoltajien välille. (L 361/1983.) Lastensuojelulain mukaan lasten ja perheiden kanssa työskentelevien viranomaisten on tuettava huoltajia kasvatustehtävässään ja pyrittävä antamaan tukea riittävän varhain (L 417/2007).

Sosiaalihuoltolain tarkoituksena on muun muassa edistää ja ylläpitää yksilöiden hyvinvointia, osallisuutta sekä sosiaalista turvallisuutta, vähentää eriarvoisuutta sekä turvata tasa-arvoisesti tarpeenmukaiset, riittävät ja laadukkaat sosiaalipalvelut sekä muut hyvinvointia lisäävät toimenpiteet. Sosiaalihuoltolaki määrittelee perhetyön sosiaaliohjauksena tai muuna tarvittavana apuna tilanteissa, joissa asiakas ja hänen perheensä tai asiakkaan hoidosta vastaava henkilö, tarvitsevat tukea omien voimavarojensa lisäämiseksi ja keskinäisen vuorovaikutuksen vahvistamiseksi. (L 1301/2014.) Tutkittava perhetyön yksikkö tarjoaa juuri kyseistä varhaisen tuen perhetyötä, jonka tarkoituksena on lisätä vanhempien sekä koko perheen voimavaroja ja hyvinvointia.

Sosiaalihuoltolain tavoite on muun muassa madaltaa kynnystä perhetyön tuen hakemiseen ilman lastensuojelun asiakkuutta. Perhetyötä tarjotaan silti ensisijaisesti erityistä tukea tarvitseville lapsiperheille. Laki ja käytäntö ovat hieman ristiriidassa, sillä käytäntö ei aina vastaa lainsäätäjän tarkoitusta kaikille tarjottavasta perhetyöstä. Perhetyön ajatellaan olevan kaikille lapsiperheille suunnattua ennaltaehkäisevää palvelua, jota toteutetaan muun muassa neuvolassa, varhaiskasvatuksessa sekä terveydenhuollon piirissä. (Alatalo ym., 2019, s. 24–25.)

Sosiaalihuoltolain uudistuksen jälkeen vuodesta 2015 sosiaalipalvelujen painotus on siirtynyt yksilön turvallisuuden ja toimintakyvyn edistämisestä ehkäisevään ja ennakoivaan työotteeseen. Erityisesti perhetyön toteutus on ollut kirjavaa ja epäyhdenmukaista; eroja on ollut niin kuntatasolla, kuin perhetyöstä vastaavien yksikköjenkin välillä. Käytössä olleiden menetelmien ja työtapojen eroavaisuuksien sekä yhteisten linjausten puuttumisen takia perhetyöstä on ollut haastavaa tehdä laajaa ja vertailukelpoista tutkimusta ja siksi sitä on olemassa entuudestaan vain vähän. (Pelkonen ym., 2020, s. 61–70.) Tutkimuksemme tarjoaa osaltaan tietoa matalan kynnyksen sekä varhaisen tuen piiriin kuuluvasta ryhmämuotoisesta perhetyöstä. Lisäksi voimme tutkimuksellamme välittää tietoa vanhempien kokemuksista sekä pohtia ryhmämuotoisuuden etuja perhetyössä.

Perhetyön varhaisella tuella tarkoitetaan avun ja tuen antoa perheen haasteiden varhaisessa vaiheessa perheen lasten iästä riippumatta. Varhaisen tuen palvelut ovat jokseenkin samankaltaisia erityisen tuen perhetyön sekä tehostetun perhetyön palveluiden kanssa, mutta perheen haasteet eivät ole yhtä kompleksisia. Koska sosiaalihuoltolain mukainen perhetyö ei vaadi lastensuojelun asiakkuutta, on perhetyön hakeminen ja sen saaminen helpompaa ja nopeampaa. Perhetyön vastaanottamisen ei tulisi vaatia välillistä asiakasohjausta. Asiakkaan pitäisi voida olla itse suoraan yhteydessä perhetyöntekijään, jolla on vastuu asiakasprosessista sekä sitä koskevista päätöksistä. Näin ollen perhetyön asiakkuus alkaisi välittömästi. (Alatalo ym., 2019, s. 25–26.) Perhetyön ja tehostetun perhetyön suurin ero on työn intensiteetissä. Perhetyö on ennaltaehkäisevää ja sitä pyritään järjestämään mahdollisimman matalalla kynnyksellä. Tehostettu perhetyö on intensiivisempää ja liittyy usein perheen kohtaamaan kriisitilanteeseen. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, 2020,-e.)

4.2 Perhetyö sosiaalipalveluna

Perhetyö on käsitteenä monisäikeinen ja sen toteutustapoja sekä -ympäristöjä on lukuisia (Rönkkö & Rytönen, 2010, s. 27). Perhetyön ydinajatuksena on tukea perhettä muutoksessa, mutta sen kontekstista riippuen se saa erilaisia määritelmiä. Perhetyö on yhteiskunnallista ja sosiaalista työtä, jossa perhekohtaisiin tilanteisiin ja esiin tulleisiin haasteisiin ja muutostarpeisiin etsitään ratkaisuja. (Järvinen ym., 2012, s. 12–15.) Yleisellä tasolla perhetyö voidaan määritellä sosiaaliohjauksena, joka tukee vanhemmuutta, ohjaa vanhempia lasten kasvatuksessa ja hoidossa sekä kodin arjen ja arkirutiinien hallinnassa. Perhetyön tavoitteena on tarjota tukea perheille mahdollisimman varhaisessa vaiheessa riittävällä kapasiteetilla ja heti, kun ammattilainen on avuntarpeen todennut. Oikea-aikaisella tuella pyritään estämään syrjäytymistä, perheiden haasteiden vaikeutumista sekä ehkäisemään lastensuojelun tarvetta. (Terveystieteiden tutkimuskeskus, 2020, -d.)

Perhetyötä toteutetaan erilaisten perheiden kanssa, joissa perheen käsite sekä elämäntilanne ovat moninaisia ja tuen tarpeet vaihtelevia. Normatiivinen ajatus kantasuomalaisesta heteroseksuaalisesta ydinperheestä on kokenut murroksen, ja sen rinnalle on muodostunut monimuotoisten perheiden käsite. (Moring & Kerppola, 2019, s. 93.) Näihin monimuotoisiin perheisiin voidaan lukea esimerkiksi yhden vanhemman perheet, uusperheet, sateenkaariperheet sekä usean kulttuurin perheet (Terveystieteiden tutkimuskeskus, 2021, -f).

Jokainen perhe on ainutlaatuinen kokonaisuus ja sen myötä perhetyön piirissä näitä ominaisuuksia ja tuen tarpeita tarkastellaan perhekohtaisesti. Perhetyössä otetaan huomioon myös perheenjäsenten yksilölliset voimavarat, mielipiteet sekä tuen tarpeet. Työskentelyn tavoitteet laaditaan koko perheen tuen tarpeiden perusteella. Toiminnan keskiössä ja lähtökohtana on myös aina lapsen etu ja hyvinvointi. Perhetyöhön on kehitetty lukuisia työmuotoja, toimintatapoja ja -malleja. Työtä voidaan toteuttaa muun muassa kotikäynteinä, perhetapaamisina, kerho- ja ryhmätoimintana sekä perhekuntoutuksena. Toiminta on monista toteutustavoista huolimatta aina suunnitelmallista ja tavoitteellista. (Järvinen ym., 2012, s. 12–18).

Kun perhetyön asiakkuus on alkanut, perhetyöntekijä laatii yhdessä perheen kanssa palvelutarpeen arvioinnin. Palvelutarpeen arvioinnissa tarkastellaan perheen tilannetta kokonaisvaltaisesti sekä kartoitetaan vanhempien tai huoltajien voimavaroja ja tuen tarvetta. Työskentelyn apuna voidaan käyttää perhetilanteen kartoituslomakkeita, erilaisia menetelmäkortteja tai roolikarttoja. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, 2020,-d.) Esimerkiksi Vanhemmuuden roolikartta® on vanhempien kanssa työskenteleville ammattihenkilöille tarkoitettu menetelmä. Kyseisen menetelmän tausta-ajatuksena on kysymys siitä, että vanhemmuuden rooleja voitaisiin hahmottaa mahdollisimman selkeästi ja luontevasti. Vanhemmuuden roolikartan® on ajateltu olevan työväline, jonka avulla vanhemman on helppompaa havaita omassa toiminnassaan muutostarpeita, jotka tulevat esille lapsen kehityksen näkökulmasta. (Suomen Kuntaliitto, 2011.)

Perhetyöntekijä on vahvasti osana perheen arkea, antaa tukea ja ohjausta konkreettisoin keinoin esimerkiksi päivärytmiin, ruokailuun tai nukkumiseen liittyvissä asioissa. Perhetyöntekijä antaa myös tietoa lapsen kasvusta ja kehityksestä sekä tukee lapsen ja huoltajien välistä vuorovaikutusta. Tärkeää on perhetyöntekijän ja perheenjäsenten avoin ja luottamuksellinen vuorovaikutussuhde, joka rakentuu työskentelyn edetessä. Perhetyöntekijällä tulee olla hyväksyvä ja arvostava asenne asiakkaitaan kohtaan sekä kyky ottaa puheeksi vaikeatkin asiat. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, 2020,-d.)

4.3 Ammatillisesti ohjatut ryhmät perhetyössä

Perhetyötä tehdään useimmiten asiakkaiden kotiympäristössä, mutta myös ryhmämuotoista perhetyötä on saatavilla. Ryhmämuotoisessa perhetyössä huoltajat hyötyvät erityisesti saamastaan vertaistuesta. Vertaisryhmässä samankaltaisessa elämäntilanteessa olevat voivat jakaa kokemuksiaan, saada sosiaalista tukea sekä uusia näkökulmia tilanteisiinsa ja tämän myötä synnyttää toivoa ja oivalluksia. Toiminta toteutuu aina suljetuissa ryhmissä, eli ryhmän kokoonpano säilyy koko jakson ajan samanlaisena. Toiminnasta jättäytyneiden tilalle ei oteta uusia jäseniä luottamuksen sekä turvallisuuden takaamiseksi. Yleensä vertaisryhmien kesto vaihtelee kolmen ja kahdentoista kuukauden välillä ja ryhmäkoot

pidetään pieninä. (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, 2020,-g.) Ennaltaehkäisevässä perhetyössä ryhmät ovat toimiva työmuoto (Järvinen ym., 2012, s. 213). Vanhemmille kohdennettujen vertaisryhmien tarkoituksena on tukea vanhemmuutta ja syventää ymmärrystä itsestään ja lapsestaan sekä vahvistaa heidän välistään vuorovaikutussuhdetta. Arkea tukevat ryhmät käsittelevät konkreettisesti tasolla muun muassa arjen rytmiä, ruuanlaittoa sekä taloudenhallintaa. Terapiapainotteisissa ryhmissä voidaan keskittyä enemmän tunteiden käsittelyyn sekä niiden taustalla oleviin syihin. (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, 2020,-g.) Ihmiselle on tyypillistä pystyä omaksuma tietoa, taitoja ja tapoja muilta yksilöiltä (Kopakkala, 2008, s.28).

Mihin tahansa ryhmäprosessin vaiheittaiseen kehittymiseen voidaan katsoa kuuluvan viisi eri kehitysvaihetta. Ensimmäisessä vaiheessa ryhmä muodostuu ja toiminta alkaa. Jäsenet voivat olla varautuneita ja odotuskannalla. Ryhmän jäsenten toisiinsa tutustuminen, luottamuksen rakentaminen ja turvallisen ilmapiirin luominen on erityisen tärkeää, kun kyseessä on vertaistukiryhmä. Toista vaihetta kuvataan kuohuntavaiheena, jossa ryhmän jäsenillä herää tarve ottaa puheeksi asioita, joita ei muutoin välttämättä oteta esille. Kolmannessa, eli yhdenmukaisuuden vaiheessa, kiinteäksi muodostuneen ryhmän jäsenet saavat ja vastaanottavat vertaistukea toisiltaan. Ryhmä etsii yhdessä uudenlaisia tapoja toimia ja yhdessä tekeminen kiinteyttää ryhmää entisestään. Neljännessä, hyvin toimivan ryhmän vaiheessa ryhmän jäsenet käyttävät ryhmää ongelmanratkaisun välineenä ja ryhmä työskentelee yhdessä laadittujen tavoitteiden saavuttamiseksi. Viimeisessä vaiheessa ryhmän työskentely päättyy. Ryhmäjakson päättymistä voidaan käsitellä ennakoiden ryhmätyöskentelyn ajan ja huomio voidaan pitää siinä, miten työskentelystä saatuja oppeja voidaan hyödyntää jatkossa. Esiin voi nousta haikeutta ja surua ryhmän päättymisen johdosta ja näitä tunteita on hyvä käsitellä ja jakaa yhdessä. Hyvin toteutuneen ryhmän tunnusmerkkinä voidaan pitää sitä, että ryhmän jäsenet haluavat jatkaa suhteiden ylläpitoa toteutuneen ryhmätyöskentelyn jälkeen. (Järvinen ym., 2012, s. 219–220.)

Näiden kaikkien vaiheiden toteutuminen vertaistukiryhmän näkökulmasta on tärkeää ja ryhmän ohjaajat voivat omalla toiminnallaan edesauttaa niiden kehittymistä ja etenemistä. Alussa ohjaajat voivat vaikuttaa siihen, että jokainen ryhmän

jäsen kokee olonsa tervetulleeksi ja toivotuksi jäseneksi. Ohjaajat voivat edesauttaa ryhmäläisten tutustumista toisiinsa ja pohjustaa ryhmän tarkoitusta. Turvallisuuden tunnetta lisää ohjaajien välittämä viesti siitä, että ryhmä perustuu luottamukseen ja siihen, että ketään ei pakoteta kertomaan elämästään sellaista sisältöä, mitä ei itse halua tuoda esille. Kuohuntavaiheessa asioiden puheeksioton apuna voi käyttää esimerkiksi erilaisia menetelmäkortteja, joiden pohjalta voi olla luontevampaa aloittaa keskustelu vielä hieman itselleen tuntemattomien henkilöiden kanssa.

Yhdenmukaisuuden sekä hyvin toimivan ryhmän vaiheessa ohjaajien rooli voi jäädä hieman enemmän taka-alalle. Ohjaajat voivat antaa tilaa vapaamuotoisemmalle keskustelulle ryhmäläisten itse tuottamista aiheista, mutta toimia kuitenkin näkökulmien ja neuvojen tarjoajana. Mikäli näitä vaiheita ei saavuteta, on ohjaajien tehtävänä herättää ja ylläpitää keskustelua. Ryhmäytymisen edistämiseksi ohjaajat voivat hyödyntää työssään erilaisia tapoja ja toiminnallisia menetelmiä. Toiminnallinen tekeminen osallistaa ryhmän jäseniä, lisää yhteisöllisyyttä sekä herättää keskustelua, jossa voi muodostua uusia näkökulmia pohtiמינסa asioihin (Näkki & Sayed, 2015, s. 106–108). Viimeisessä vaiheessa ryhmän ohjaaja voi kannustaa ryhmän jäseniä vaihtamaan yhteystietoja ja jatkaamaan yhteydenpitoa, mikäli ryhmän jäsenet eivät itse tuo tätä esiin. Tämä voi olla ratkaisevaa ryhmässä muodostuneiden vertaissuhteiden jatkuvuuden kannalta ja edistää tukiverkoston karttumista ja ylläpitämistä ryhmän päättymisen jälkeen.

5 OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS JA TAVOITTEET

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli kerätä ja jäsentää aineistoa haastattelemalla erään pääkaupunkiseudulla toimivan kunnallisen perhesosiaalityön yksikön asiakkaita. Tutkimme yksikössä järjestettävän ryhmämuotoisen, sosiaalihoitolain mukaisen perhesosiaalityön asiakasryhmää. Tavoitteenamme oli tutkia, millä tavoin perhetyön asiakasperheiden vanhemmat kokivat työskentelyn tukeneen vanhemmuutta. Valtakunnallisella tasolla aiempaa tutkimusta aiheesta ei juuri ole tehty. Keräsimme tietoa kokemuksista ryhmässä työskentelemisestä, arjen hallintaan liittyvistä asioista ja asiakastyytyvyydestä sekä kehitysehdotuksia asiakaspalautteiden perusteella. Tutkittavan kunnan perhetyön asiakastyytyvyyden tavoitteena on, että 90 prosenttia asiakkaista kokee palvelun hyväksi (Tutkittavan yksikön johtava sosiaaliohjaaja, henkilökohtainen tiedonanto 21.10.2020). Mikäli tavoite ei toteudu, kyseinen kaupunki voi ryhtyä korjaaviin toimenpiteisiin asiakastyytyvyyden ja -lähtöisyyden parantamiseksi tutkimuksemme pohjalta.

Koska aikaisempaa aineistonkeruuta ryhmämuotoisesta perhesosiaalityöstä ei kyseisellä kaupungilla ole teetetty, tutkimuksemme toimii haastatteluista saatujen tulosten informaation välittäjänä. Aineistosta saatuja tutkimustuloksia voidaan jatkossa hyödyntää asiakaslähtöisemmän palvelun kehittämistyössä. Tutkimuksemme antaa arvokasta tietoa vanhempien kokemuksista ryhmämuotoisesti toteutetusta perhetyöstä myös muille yksiköille ja kunnille. Tutkimuskysymyksemme muodostuivat työmme tilaajan esittämistä tutkimustarpeista.

Tutkimuskysymyksemme ovat:

1. Miten vanhemmat ovat kokeneet ryhmämuotoisena järjestetyn työskentelyn sosiaalihoitolain mukaisessa perhetyössä?
2. Millä tavoin vanhemmat ovat kokeneet ryhmämuotoisen perhetyön tukeneen vanhemmuutta?
3. Miten vanhemmat kehittäisivät ryhmämuotoisen perhetyön toimintaa?

6 TUTKIMUSYMPÄRISTÖ JA TYÖELÄMÄKUMPPANI

Tutkittava perhesosiaalityön yksikkö kuuluu pääkaupunkiseudulla sijaitsevan kaupungin lapsiperheiden hyvinvointipalveluiden kokonaisuuteen. Toimimme yhteistyössä pääasiassa perhesosiaalityön johtavan sosiaaliohjaajan sekä yksikön perhetyöntekijän, että sosiaaliohjaajan kanssa. Yksikkö tarjoaa asiakkailleen maksutonta perhetyötä, jonka lähtökohtana on lapsen turvallisen kasvun ja kehityksen tukeminen yhdessä vanhempien kanssa. Yksikössä toteutetaan sosiaalihuoltolain mukaista ryhmämuotoista, päiväaikaista perhetyötä. (Yksikön johtava sosiaaliohjaaja, henkilökohtainen tiedonanto 21.10.2020.)

Tutkittava perhetyön ryhmä kokoontui päiväsaikaan pääkaupunkiseudulla sijaitsevissa perhesosiaalityön yksikön tiloissa. Ryhmään osallistui neljä eri perheen vanhempaa ja heidän alle vuoden ikäiset lapsensa. Ryhmää ohjasivat perhetyöntekijä ja ohjaaja. Ryhmätapaamiset toteutuivat tavallisesti yksikön tiloissa ja lisäksi kotikäyntejä voitiin toteuttaa tarvittaessa erikseen sovittuna ajankohdana. Perhetyön ryhmä oli ulkopuolisilta suljettu ja siihen osallistui jokaisesta asiakasperheestä yksi vanhempi sekä tilanteesta riippuen perheen lapsi tai lapset. Kyseisen yksikön ryhmämuotoiset perhetyön jaksot kestävät noin kolmen kuukauden ajan. Ryhmäpäiviä on viikossa kaksi ja yhden ryhmäpäivän kesto on noin kuusi tuntia. Kaupunki tarjoaa ryhmäpäiviin osallistuville lämpimän lounaan, välipalan ja kahvit. Lapsille tarjotaan iän mukaista ravintoa, kuten maidonkorvikkeita ja purkkiruokaa. (Tutkittavan yksikön johtava sosiaaliohjaaja, henkilökohtainen tiedonanto 21.10.2020.)

Ryhmätoiminnan tavoitteet asetettiin yhdessä asiakkaiden kanssa sekä yksilö-, perhe-, että ryhmätasolla. Pää tavoite oli mahdollistaa ammatillisesti ohjatun ryhmätyöskentelyn välityksellä vanhemmille parempaa ymmärrystä sekä omasta että lapsensa elämän kokonaistilanteesta. Tämän ymmärryksen kautta vanhemmalla voi olla paremmat valmiudet tarjota lapselleen ennakoitavampi ja turvallisempi lapsuus. Työskentelyssä pyrittiin ensisijaisesti auttamaan perheitä pärjäämään itsenäisesti peruspalveluiden piirissä tai tarvittaessa kevyemmän tuen

avulla. (Tutkittavan yksikön johtava sosiaaliohjaaja, henkilökohtainen tiedonanto 21.10.2020.)

Asiakasperheet ohjautuvat perhetyön ryhmiin sosiaalityön muiden toimijoiden, kuten kaupungin perheneuvolan, sosiaalityöntekijöiden, -ohjaajien tai perhetyöntekijöiden kautta. Asiakkaille tehdään perhetyön päätös kyseisestä palvelusta. Palveluun ohjaava taho on yhteydessä yksikön henkilöstön kanssa ja yksikköön sovitaan tutustumisaika. Kaikki toiminnasta kiinnostuneet asiakasperheet pääsevät tutustumaan paikkaan, mutta kaikki eivät välttämättä mahdu ryhmään rajatun osallistujamäärän takia. Tarpeen vaatiessa yksiköllä on ollut mahdollisuus myös perustaa uusia ryhmiä perheille, jotka eivät ole mahtuneet toivomaansa ryhmään. Tutustumiskäynnillä käydään läpi perheen tilannetta ja keskustellaan alustavasti tavoitteista ja muutostoiveista. Mikäli toiminnasta kiinnostuneita on enemmän kuin ryhmään voidaan ottaa osallistujia, valitsee yksikkö asiakkaikseen tutustumiskäynnillä saatujen tietojen pohjalta sellaisia perheitä, joilla on yhdistäviä tekijöitä esimerkiksi lapsen iän, muutostoiveiden ja tavoitteiden suhteen. (Tutkittavan yksikön sosiaaliohjaaja, henkilökohtainen tiedonanto 31.3.2021.)

7 TUTKIMUSMENETELMÄ, AINEISTON KERUU JA ANALYYSI

Tutkimuksemme on kvalitatiivinen eli laadullinen. Valitsimme laadullisen tutkimuksen, sillä se on menetelmäsuuntaus, jota käytämme opinnäytetyössämme pyrkiessämme ymmärtämään tutkittavaa ilmiötä. Laadullinen tutkimus ei muodosta sisäisesti yhtenäistä tutkimusotetta, vaan se koostuu monista eri lähestymistavoista ja tutkimusperinteistä. Laadullinen tutkimus on aina empiiristä ja erilaisiin aineistoihin ja analyysiin perustuvaa. (Tietoarkisto, i.a.-a.) Laadullisessa tutkimuksessa tarvitaan taustateoriaa, sillä se on tutkimuksen perusta ja ohjaa tutkimuksen viitekehystä. Taustateoriaa tarvitaan etiikan ja luotettavuuden hahmottamisessa sekä tutkimuskokonaisuuden ymmärtämiseen. (Sarajärvi & Tuomi, 2002, s. 18.)

Haastattelu oli puolistrukturoitu eli haastattelukysymykset olivat kaikille samat, mutta haastattelijalla saattoi vaihtaa kysymysten järjestystä. Vastauksia ei oltu sidottu vastausvaihtoehtoihin, vaan vastaukset kerrottiin omin sanoin. Puolistrukturoidussa haastattelussa kysymysten asettelua voidaan tarvittaessa muotoilla ymmärrettävämpään muotoon (Hirsijärvi & Hurme, 2011, s. 47). Käytimme valmiiksi laatimaamme haastattelurunkoa ja tarvittaessa kysyimme tarkentavia lisäkysymyksiä (LIITE 1). Haastattelurunko hyväksyttiin työmme tilaajalla vielä ennen haastatteluita ja siihen tehtiin muutamia muutoksia saamiemme kommenttien perusteella. Valitsimme laadullisen tutkimuksen, jotta saisimme haastattelijien avulla ryhmäläisiltä tietoa heidän kokemuksistaan ryhmämuotoisena järjestystä perhetyöstä ja siitä, miten se on tukenut heidän vanhemmuuttaan. Keräsimme tietoa myös asiakastyytyvyydestä sekä palvelua kehittävistä ideoista. Haastattelu toteutettiin yksilöhaastatteluna kasvotusten yksikön tiloissa. Haastatteluihin osallistui neljä vanhempaa, eli kaikki, jotka osallistuivat ryhmään. Haastattelut äänitettiin ja litteroitiin. Haastattelu oli ennalta suunniteltua ja päämäärähuakuista toimintaa, sillä haastattelu tapahtui haastattelijan johdolla (Hirsijärvi & Hurme, 2011, s. 42). Kohderyhmä valikoitui harkinnanvaraisesti siten, että saisimme tietoa juuri kyseisen ryhmän osallistujien kokemuksista ryhmätyöskentelestä, asiakastyytyvyydestä ja ryhmään osallistuneiden voimavarojen lisääntymisestä ja vahvistumisesta.

Haastattelukysymykset laadittiin aihepiireittäin, joita olivat ryhmätyöskentely, arjenhallinta sekä asiakastyytyväisyys. Aihepiirit valikoituivat tutkittavan yksikön ydintoimintaan perustuen, joita yksikön hallinnollinen esihenkilö luonnehti olevan vuorovaikutus- ja kommunikaatiotaitojen sekä arjen vakauttamisen vahvistaminen (Tutkittavan yksikön johtava sosiaaliohjaaja, henkilökohtainen tiedonanto 21.10.2020). Haastattelukysymykset tarkentuivat tutkimuksen viitekehyksen sekä aiemmista ryhmistä kerätyn vapaamuotoisen asiakaspalautteen perusteella. Aiempaa asiakaspalautetta ei hyödynnetty tässä tutkimuksessa. Työelämätahon pyynnöstä kysyimme haastateltavilta myös numeraalista arvosanaa asiakastyytyväisyydestä.

Tutkimme vanhempien kokemuksia ryhmässä työskentelemistä ja pyrimme siten saamaan tietoa vertaisuuden ja osallisuuden kokemusten merkityksestä työskentelyssä. Ryhmämuotoista perhesosiaalityötä on tarjolla vähän, mutta vertaisyöskentelyä on alettu hyödyntämään sosiaalialan erilaisissa työympäristöissä ja sen hyötyjä on tunnistettu yhä enemmän. Tästä syystä tutkimme vertaistyöskentelyn hyödynnettävyyttä myös perhesosiaalityössä. Arjen hallinnan tukeminen on olennainen osa perhetyötä ja pyrimme selvittämään, minkälaisia tietoja ja taitoja perheet kokivat saaneensa työskentelystä. Kysyimme haastateltavilta myös vertaisuuden merkityksestä ryhmätyöskentelyyn sekä keräsimme asiakaspalautetta ja kehitysideoita. Aineisto kerättiin vuoden 2021 aikana kahtena haastattelupäivänä. Haastattelut suoritettiin tutkijoiden ja ryhmään osallistuneiden vanhempien kesken.

Haastattelut järjestettiin perhetyön jakson loppupuolella ryhmän ollessa edelleen toiminnassa. Aineiston keruu tapahtui ottamalla ensin yhteyttä yksikön esihenkilöön, joka vei tiedon tutkimuksesta eteenpäin ohjaajille. Tutkittavan yksikön esihenkilö esitteli tutkimuksemme ryhmäläisille ja kysyi vanhempien halukkuudesta osallistua tutkimukseen. Vanhemmille jaettiin tulostetut haastattelukutsut ja ryhmänohjaajat antoivat yhteystietomme vanhemmille, jotka ottivat itse meihin myöhemmin yhteyttä Teams-puhelulla. Tästä menettelystä sovimme tutkimusluvan myöntäneen tahon kanssa, taataksemme ryhmään osallistuneiden yksityisyyden suojan.

Lähetimme ryhmän ohjaajille sähköisesti haastattelurungon, joka tulostettiin haastateltaville, jotta heillä oli mahdollisuus tutustua haastattelukysymyksiin etukäteen. Haastateltavat saivat allekirjoitettavakseen suostumusasiakirjan (LIITE 3). Haastattelupäivänä esittelimme itsemme ja kerroimme lisää haastattelun kuluista, yksityisyydensuojasta ja tutkimuksemme tarkoituksesta. Vastasimme myös haastateltavien kysymyksiin. Jokaiselle haastateltavalle jaettiin kopio haastattelukysymyksistä, jotta haastattelun kulkua olisi helpompi seurata. Ensimmäisenä haastattelupäivänä paikalla oli kolme vanhempaa, joten jakauduimme kolmeen eri huoneeseen haastattelemaan. Haastattelut toteutettiin yksilöhaastatteluina. Samalla viikolla kaksi meistä kävi haastattelemassa neljännen vanhemman, joka ei ensimmäisellä kerralla päässyt paikalle. Haastattelut suoritettiin ryhmän tapaan yksin kerralla maanantaina ja keskiviikkona yhteisesti sovittuina kellonaikoina.

Puolistrukturoitua haastattelua käyttäen etenimme haastatteluissa valittujen aihepiirien mukaisesti. Kyseisen haastattelutavan etuna on mahdollisuus syventää haastattelun kysymyksiä vastauksiin perustuen (Tuomi & Sarajärvi, 2002, s.64–65). Kaikki haastattelut tallennettiin äänittämällä. Ensimmäinen haastattelu kesti 25 minuuttia ja 52 sekuntia. Toinen haastattelu oli kestoaltaan 40 minuuttia ja 19 sekuntia. Kolmannen vanhemman haastattelun kesto oli 31 minuuttia ja 22 sekuntia ja neljännen haastattelun kesto oli 30 minuuttia ja 42 sekuntia. Haastatteluiden yhteiskesto oli 127 minuuttia ja 35 sekuntia. Kaikki haastattelumateriaalit olivat litteroituna yhteensä 28 sivua, Arial-fontilla koolla 12 ja rivivälillä 1. Haastattelut olivat joustavia, sillä haastattelijä pystyi toistamaan, selventämään sekä tarkentamaan kysymyksiä (Tuomi & Sarajärvi, 2002, s.62–64).

Analysoimme tutkimuksen haastatteluaineiston kvalitatiivisen eli ymmärtämiseen pyrkivän analyysin avulla. Kun haastatteluaineisto oli litteroitu, siirryimme analysoimaan tuloksia. Koko aineisto analysoitiin sen sanallisessa muodossa. Haastatteluiden analysointi aloitettiin litteroinnin jälkeen teemoittelulla. Teemoittelussa olennaista on paikantaa aineistosta tutkimuskysymysten kannalta olennaiset aiheet eli teemat. Teemoittelu on yksi laadullisen tutkimuksen analyysimenetelmä, jossa aineistosta tuodaan esiin tutkimuksen kannalta keskeisiä asiakokonaisuuksia ja tyypillisiä piirteitä. (Tietoarkisto, i.a.-b.)

Tutkimuksemme sisällönanalyysin teemoittelu perustui haastateltavien vastauksiin ja kokemuksiin sosiaalihuoltolain mukaisesta ryhmämuotoisesta perheyöstä. Litteroitu haastatteluaineisto luettiin ensin useaan kertaan läpi, jonka jälkeen litteroinneista eroteltiin tekstiä lihavoimalla tutkimuksen kannalta oleellinen tieto. Lihavoidut vastaukset teemoiteltiin haastatteluaineistosta korostuneiden aihepiirien mukaisesti ryhmätyöskentelyyn, vertaistukeen, ryhmäytymiseen vaikuttaviin tekijöihin, ohjaajien rooliin, yhteiseen toimintaan, tukiverkoston, arjen hallintaan, kodinhoitoon ja ruokailuun liittyviin asioihin, kommunikaatioon ja vuorovaikutustaitoihin sekä asiakastyytyväisyyteen ja -palautteeseen.

Vastauksista ilmeni yhtäläisyyksiä, joiden mukaan jaottelimme aineiston aihepiirit pääteemoiksi ja niiden alateemoiksi (Kuvio 1). Pääteemoiksi muodostuivat haastatteluiden perusteella kolme teemaa; vertaisuus, vanhemmuuden tukeminen sekä haastateltavilta saatu asiakaspalaute ryhmästä ja sen toiminnasta. Pääteemojen alle muodostui erilaisia alateemoja. Vertaisuuden alateemoiksi muodostuivat ryhmäytyminen ja samankaltaiset elämäntilanteet. Vanhemmuuden tukemisen alateemoja olivat ryhmän ohjaamiseen liittyvät seikat sekä vanhempien keskinäinen havainnointi ja vuorovaikutus, arjen rytmi ja rytmittäminen. Haastateltavilta saadun palautteen alateemoiksi muodostuivat ryhmäpäivien pituus ja rytmittäminen, toteutumatta jääneet asiat sekä muu yleinen palaute ja koettu tyytyväisyys ryhmään ja sen toimintaan.

Kuvio 1. Esimerkki aineiston teemoittelusta.

8 TUTKIMUSTULOKSET

8.1 Vertaisuuden merkitys ryhmätyöskentelyssä

Kolme neljästä haastateltavasta kertoi vertaisuuden ja vertaistuen olleen merkittäviä tekijöitä ja yksi keskeisin elementti ryhmämuotoisessa työskentelyssä. Vertaistuki ilmeni esimerkiksi mahdollisuutena jakaa omia kokemuksiaan samankaltaisia asioita kokeneiden kanssa sekä oppimalla uudenlaisia toimintamalleja seuraamalla muiden vanhempien käyttäytymistä lastensa kanssa. Kaksi haastatelluista kertoi, että omista haasteista puhuminen oli helpompaa, kun oli ymmärrys siitä, että jokainen osallistuja on valittu ryhmään, koska kokee tarvitsevansa tukea, kuin että jakaisi kokemuksistaan esimerkiksi vauvakahvilassa satunnaisen vanhemman kanssa. Yksi vanhemmista koki tärkeäksi, että ryhmä tarjosi verkoston, jossa myös negatiivisista asioista puhuminen oli mahdollista. Hän kertoi kokeneensa, että esimerkiksi sosiaalisessa mediassa äitiyteen liitetään tietynlaisia odotuksia, joissa siihen ei saa liittää negatiivisia tunteita tai kokemuksia. Hän kertoi myös, että tämän tyyppiset mielikuvat ovat lisänneet vanhemmuuden paineita. Hänen kertomansa mukaan sellaiset henkilöt, jotka eivät ole käyneet läpi samankaltaisia haasteita kuin hän ja monet muut ryhmän jäsenet, eivät voi täysin ymmärtää kuinka nämä kokemukset voivat vanhemmuuteen vaikuttaa.

Ehkä se, että ollaan kaikki perhetyön asiakkaita, niin tietää siten, että kaikilla on niinkun joku, jonkun asian kanssa haastetta, niin on sitte ollu helpompi täällä niinku avautua asioista. (V1)

Vastauksista ilmeni vanhempia yhdistäviksi ja ryhmäytymiseen vaikuttaviksi tekijöiksi esimerkiksi samankaltaiset elämäntilanteet, lasten iät, synnytysten komplikaatiot sekä erilaiset mielenterveydelliset haasteet. Yksi haastateltavista kertoi etenkin ryhmän alkaessa ryhmäytymiseen vaikuttaneen ohjaajien tapa kohdata ja ottaa huomioon jokainen ryhmän jäsen varmistaen, että jokaisella on mahdollisuus osallistua tasapuolisesti. Jokainen haastateltavista mainitsi synnytyksessä olleen komplikaatioita ja kolme neljästä kertoi erityyppisistä mielenterveyden haasteistaan. Kolme neljästä haastatellusta koki sormiruokailun aloittamisen jännittäväksi ja siinä muiden vanhempien sekä ohjaajien tarjoama tuki lisäsi

varmuutta sekä tietoa asiasta. Vastauksista ilmeni kiinteään ruokaan siirtymisen aiheuttavan pelkoa lapsen tukehtumisriskistä ja vanhemman epävarmuutta kyseenomaisessa tilanteessa toimimisessa. Vanhemmat kokivat lasten sormiruokailuun siirtymisen ryhmässä turvalliseksi ja se tarjosi mahdollisuuden tarkkailla muiden vanhempien reaktioita ja toimintaa lapsiensa kanssa. Ohjaajien neuvot ja tuki tilanteessa mainittiin myös hyödylliseksi koettuna.

Täällä oli yks ruokailutilanne, missä toisen äidin lapsi sai ruokaa väärään kurkkuun ja sitten, kun mä näin sen hänen esimerkin tavallaan, miten hän toimi siinä tilanteessa.. - - Niin kun mä huomasin vaihtoehdoisen tavan reagoida johonkin tilanteeseen, niin mä huomasin, että sen jälkeen mun oli ite paljon helpompi, niinku suhtautuu siihen. (V2)

Kolmessa neljästä haastattelusta mainittiin myös aikuisen seuran olleen mieleistä sekä hyvinvointia ja sosiaalisuutta lisäävää. Kaksi vastaajista mainitsi erityisesti Covid-19-pandemiasta johtuneiden yhteiskunnan sulkutoimien vähentäneen uusien kontaktien luomisen mahdollisuuksia esimerkiksi leikkipuistoissa ja ryhmästä saatu sosiaalinen kontakti nähtiin positiivisena asiana. Samoin kolme vastaajaa tunnustivat lasten osalta sen, kuinka he nauttivat saamastaan saman ikäisestä leikkiseurasta. Yksi vastaajista kertoi, että ryhmässä käyminen oli ollut ensimmäinen mahdollisuus hänen lapselleen tavata saman ikäisiä muita lapsia, ja että kokemus oli selvästi ollut hänen lapsellensa tärkeä. Tämä oli myös kannustanut kyseistä vanhempaa lähtemään ryhmään, jos hänellä oli ollut alhaisempi motivaatio jonakin kertana. Kaksi vanhemmista kertoi kokeneensa oman roolinsa olleen myös vertaistuen antajana koskien asioita, joista heillä oli jo aiempaa kokemusta tai samanlaista taustaa. Kahdella vastaajista oli vanhempia lapsia ja toinen heistä kertoi pyrkineensä puhumaan mahdollisimman avoimesti kohtaamistaan mielenterveydellisistä haasteista.

Nimenomaan täst on saanu sellast sosiaalist kontaktii ja sitä vertaistukee. - - Sellast henkistä hyvinvointia ja jotain varmuutta tiettyihin asioihin. (V3)

Voin olla itse vertaistukena muille ja pystyn antamaan jossain määrin enemmän, tai edes jotain. (V4)

Kaksi haastatelluista mainitsi, että ryhmässä jakaminen oli tuottanut haasteita esimerkiksi sosiaalisten tilanteiden pelon takia, mutta keskusteluja oli syntynyt myös ohjattujen tilanteiden ulkopuolella esimerkiksi kahden kesken. Yksi haastatelluista pohti omista asioistaan jakamisen ryhmäläisten kesken riippuvan persoonasta: jotkut ovat avoimempia, ja toisille se taas ei sovi niin hyvin. Kahden vanhemman vastauksissa mainittiin kuitenkin myös, että ryhmässä oli ollut turvallinen tunne, eikä ollut painetta tai pakkoa jakaa itsestään sellaisia asioita, mitkä eivät tuntuneet luontevilta. Yksi vanhemmista kertoi, että ryhmässä pystyi olemaan omana itsenään ja että huonompinakin päivinä ryhmätapaamisiin oli helppoa tulla. Eräs haastatelluista mainitsi, ettei kokenut vertaistuen merkitystä niinkään itsensä, vaan lapsensa kannalta olennaiseksi asiaksi.

8.2 Vanhemmuuden tukemiseen vaikuttaneet tekijät

Kaikki haastateltavat kertoivat saaneensa ryhmätapaamisista jonkinlaista tukea vanhemmuuteensa. Kaikki heistä mainitsivat, että ryhmässä oli ohjaajien kanssa käyty läpi vanhemmuuden teemoja ja kaksi mainitsi odottaneensa ulkopuolisen asiantuntijan vierailua aiheeseen liittyen. Eräs haastatelluista kertoi, että hän oli kokenut ohjaajien arvostavan ja kunnioittavan asenteen osallistujien vanhemmuutta kohtaan olleen sitä vahvistavaa. Hän mainitsi, että ryhmänohjaus oli ollut osallistavaa: vanhempia oli kuultu ja heillä oli ollut mahdollisuus vaikuttaa esimerkiksi ruoka-aineisiin, joita lapsille tarjottiin. Hän kertoi myös saaneensa varmuutta siihen, että hän vanhempana tuntee oman lapsensa, tunnistaa tämän tarpeita ja osaa toimia niiden mukaisesti. Hänen mukaansa ilmapiiri oli kannustava, salliva, avoin sekä turvallinen, eikä äitiyttä tarvinnut suorittaa.

Se, miten tää on tehty vanhemmuutta tukevaks - - et tätä tehdään meidän ehdoilla. - - Meitä arvostetaan sen vanhemman roolissa ja ei yritetä kävellä meidän yli ja annetaan tilaa sille keskustelulle. (V2)

Kaksi neljästä haastatellusta kertoi vanhemmuutta vahvistavana tekijänä toimineen myös vanhempien keskinäinen havainnointi sekä omien reaktioiden suhteuttaminen lastensa kanssa toimimisessa. Yksi haastatelluista kertoi, kuinka häntä huolesti lapsensa kaatumiset, mutta pelot lievenivät, kun sai tarkkailla muita

vanhempia ja sai huomata, että pienet maahan tömähtämiset eivät olleetkaan niin vaarallisia. Kyseinen haastateltava kertoi myös vanhempien välisten keskustelujen tukeneen hänen vanhemmuuttaan, kun oli mahdollisuus kysyä ja vertailla toimintatapoja muiden vanhempien kesken. Siten hän kertoi saaneensa toiminnalleen vanhempana vahvistusta ja luottamusta. Yksi haastateltava koki, että ensimmäisen lapsen kanssa vanhempi voi olla ainoastaan neuvolan antamien ohjeistuksien varassa ja niitä saattaa noudattaa tarkasti, vaikka ne eivät välttämättä toimisikaan niin hyvin oman lapsensa kanssa. Haastatteluissa ilmeni, että esimerkiksi eräs vanhemmista oli saanut toiselta vanhemmalta iltaruokailuun liittyen vinkin, jonka avulla lapsi nukkui yön paremmin. Yksikään vanhemmista ei kokenut tarvitsevansa tukea kodinhoidollisiin taitoihin, joista haastatteluissa kysyimme.

En ehkä puhuis taidoista, vaan toimintatapojen muutoksesta tai ajateltavan muutoksesta. Ne varmasti jää siihen arkeen. (V2)

8.3 Vanhemmilta saatu asiakaspalaute ja kehittämisideat

Pyysimme jokaiselta haastateltavalta palautetta ryhmämuotoisena järjestetystä perhetyöstä suullisesti, sekä numeraalisella arvosanalla yhdestä viiteen. Kaksi haastateltavaa antoivat arvosanaksi neljä. Yksi haastateltava antoi arvosanaksi viisi ja yksi antoi kolme ja puoli. Keskiarvoksi tuloksista muodostui 4,1. Prosentuaalisesti tämä vastaa 82 prosentin asiakastyytyväisyyttä. Vastauksista saatiin selville, että ainakin kaksi haastateltavaa olisivat toivoneet ryhmän kestäneen pidempään ja ryhmän lopetuksen olleen porrastetusti hiipuvaa, jotta syntyneiden vertaistukisuhteiden ylläpitäminen olisi helpompaa. Yksi vanhemmista ehdotti ryhmän jatkuvan esimerkiksi netin välityksellä tai kevennetympinä, lyhyempinä ryhmäpäivinä. Hän kävisi ryhmässä mielellään koko vauvuuden ajan. Kun lapsi kasvaa sen ikäiseksi, että olisi mielekästä olla muuallakin kuin kotona, voisi olla intensiivisempi ohjattu jakso, johon jokainen voisi tuoda omat eväät mukaan. Kaksi haastateltavista oli sitä mieltä, että ryhmä voitaisiin järjestää niin, että tapaamiskerrat olisivat lyhyempiä. Toinen heistä koki, että pitkä ja intensiivinen

päivä saattoi ajoittain olla sosiaalisesti kuormittava. Toisen mielestä päivissä taas oli niin sanotusti tyhjäkäyntiä, jolloin ohjelmaa olisi voinut tiivistää.

Toivottavasti jää täältä niinkun porukka kasaan. Ei olla vaihdettu puhelinnumeroita, mutta se olisi ihan kiva. Nyt kun on tutustunut, niin voitaisiin jatkaa siitä. (V1)

Haastateltavista kolme kertoi olleensa erityisen tyytyväisiä keskiviikkoisin lapsille järjestettävään musiikkileikkikouluun, sillä he huomasivat sen olevan lapsille mieleinen. Kolme neljästä haastateltavasta mainitsi nauttineensa erityisesti paikan päällä käyneestä hierojasta, joka mahdollisti vanhemmille rentouttavan hetken itselleen. Yksi haastateltavista kertoi ryhmässä järjestettyjen säännöllisten ruokailujen helpottaneen ryhmässä käymistä.

Yksi haastateltavista koki yksikön tilat lapsensa nukutuksen kannalta haastaviksi heikon äänieristyksen takia sekä siksi, ettei ulkona nukuttamisen mahdollisuutta ollut. Eräs haastateltava mainitsi ryhmän aikataulun olleen haastava hänen ja hänen lapsensa rytmiin nähden. Toisen haastateltavan mukaan taas oli ollut mukava tulla ryhmään, sillä se toi arkeen rytmiä ja seuraa sekä itselle että lapselle. Kaksi haastateltavista kertoi, ettei kaikkia suunniteltuja asioita oltu ehditty toteuttamaan. Yksi haastateltavista sanoi, että tietynlaiset pitkäjänteisyyttä vaativat asiat olivat olleet haastavia toteuttaa ryhmässä vauvojen kanssa. Hän myös mainitsi, että toisaalta oli hyvä, ettei toiminnallisia hetkiä tarvinnut väkisin suorittaa. Yksi haastateltava mainitsi, että ulkoilua olisi voinut olla enemmän, mutta aikatauluja oli ollut haastavaa sovittaa yhteen lasten erilaisten päivärytmien vuoksi.

9 OPINNÄYTETYÖN EETTISYYS JA LUOTETTAVUUS

Opinnäytetyöprosessimme ajan teimme yhteistyötä työelämätahon kanssa ja hyväksytimme heillä työmme sen eri vaiheissa. Tutustuimme ammattikorkeakoulujen opinnäytetöiden eettisiin suosituksiin koskien opinnäytetyön prosessin eri vaiheita ennen tutkimuksemme aloittamista. Hyvän tieteellisen käytännön mukaan tutkija toimii rehellisesti ja luotettavasti, eikä manipuloi tutkimuksessa saatuja tuloksia. (Arene, 2020, s. 7.) Anoinme tutkimuksellemme luvan kaupungilta, jossa yksikkö toimii ja sovimme luvan myöntäneen tahon kanssa tutkimuksen käytännön toteutuksesta. Perehdyimme huolellisesti opinnäytetyömme aiheeseen, saatavilla olevaan aiempaan tutkimustietoon sekä opinnäytetyössämme käytettäviin menetelmiin. Tutkimusta tehdessä tutkijoiden tulee selvittää esteettömyytensä suhteessa käsiteltävään asiaan tai sen asianomaisiin. (Arene, 2020, s. 16).

Toimimme EU:n tietosuoja-asetuksen sekä sitä täydentävän tietosuojalain määräyksien mukaisesti; käsitelimme vain tutkimuksen kannalta välttämättömiä tietoja. Tietosuojalain mukaisesti yksikön hallinnollinen esihenkilö esitteli opinnäytetyömme aiheen ja tarkoituksen ryhmään osallistuneille vanhemmille ja siten he saivat itse päättää halustaan osallistua tutkimukseen yksityisyyttään vaarantamatta. Tutkimusluvan saatuaamme lähetimme yksikköön haastattelukutsut (LIITE 2) sekä haastattelurungot, jotta haastatteluun oli mahdollista valmistautua hyvissä ajoin. Tarjosimme vanhemmille myös mahdollisuuden toteuttaa haastattelut etäyhteydellä, jolloin yhteistyötaho olisi lähettänyt kutsulinkin sähköpostitse ja haastateltava olisi voinut halutessaan pitää kameraa kiinni.

Säilytimme tallennetut haastattelut ja niistä tehdyt litteroinnit salasanasuojatulla OneDrive-alustalla ja hävitimme kerätyn tutkimusaineiston asianmukaisesti tutkimuksen päätyttyä (Arene, 2020, s. 7). Haastattelu oli luottamuksellinen ja tuloksista ei ole mahdollista käydä ilmi vastaajan henkilöllisyys. Pyysimme haastatteluun osallistuneilta kirjallisen suostumuksen käyttää aineistoa tutkimuksesamme. Tutkimuksestamme syntyi henkilörekisteri, jossa kävi ilmi haastateltavien etu- ja sukunimet. Säilytimme suostumusasiakirjoja lukollisessa kaapissa ja hävitimme ne tietosuojapapereiden keräyksessä tutkimuksen

päätyttyä. Varmistimme haastatteluihin osallistuneiden anonymiteetin säilymisen myös jättämällä mainitsematta tutkimuksessamme tarkkan kunnan, jossa kyseinen yksikkö toimii, sillä vastaavaa ryhmämuotoista perhesosiaalityötä on vähän tarjolla, ryhmäkoot ovat pieniä ja ryhmäjaksoja on vain muutama vuodessa.

Tutkijoina koimme yksilöhaastatteluista olleen tutkimuksellemme eniten hyötyä, sillä ryhmähaastattelutilanteessa olisi saattanut esiintyä ryhmäpainetta, muiden vastaajien myötäilyä tai vastaajat olisivat saattaneet jättää jotakin sanomatta. Saatujen vastausten luotettavuuteen ja oikeellisuuteen saattoi vaikuttaa myös se, etteivät ryhmän ohjaajat olleet haastattelutilanteissa läsnä. Tutkimuksen luotettavuuden kannalta varmistimme, että haastattelun kysymykset eivät olleet johdattelevia. Puolistrukturoidussa teemahaastattelussa haastateltavilla oli mahdollisuus kertoa vapaasti näkemyksistään ja kokemuksistaan. Tuloksiin saattoi vaikuttaa se, että haastattelut toteutettiin ryhmäjakson vielä ollessa käynnissä. Haastattelimme ryhmää sen ollessa vielä aktiivinen, sillä ryhmän päättymisen jälkeen asiakkaisiin ei saa olla enää yhteydessä tietosuojalain vuoksi. Tuloksien yleistettävyyteen tämän tutkimuksen ulkopuolelle vaikuttaa otannan pieni koko, mutta tulokset antavat kuitenkin merkityksellistä tietoa yhden ryhmätoteutuksen kokemuksista aiheesta.

Kutsuimme tutkimukseen osallistuneita vanhemmiksi, sillä halusimme välttää dikotomista sukupuolen määrittelyä ulkopuolelta, toisin sanoen äidiksi tai isäksi profiloimista sekä tunnistettavuuden vähentämiseksi. Osassa vastauksissa mainitaan äitiyteen liittyviä tekijöitä, joka on tällöin vastaajan omia ajatuksia ja tulkintoja vanhemmuuden identiteeteistä. Sensitiivistä aihetta tutkiessa on tärkeä muistaa normiperustainen etiikka, johon kuuluu haastateltavien informoitu suostumus, luottamuksellisuus, anonymiteetti ja tilanteinen etiikka (Kallinen ym., 2018, s. 141–144).

10 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

10.1 Vanhempien kokemuksia ryhmämuotoisesta perhetyöstä

Vanhemmat kertoivat kokeneensa ryhmämuotoisen perhetyön tärkeimmiksi aneiksi vertaistuen ja vertaisuuden merkityksen työskentelyssä. Vertaisena toimiminen ja vertaistuen vastaanottaminen lisäävät ihmisten keskinäistä asiantuntijuutta, ymmärrystä sekä edistävät tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden toteutumista (Mikkonen & Saarinen, 2018, s. 16.) Vertaistuesta voi saada muun muassa uusia näkökulmia sekä toivoa omaan tilanteeseensa, ja se voi toimia hyvinvointia sekä voimavaroja lisäävänä tekijänä. Vastajat kertoivat kokeneensa heitä yhdistäneen samankaltaiset taustatekijät ja elämäntilanteet. Kokemus yhteisesti jaetuista tuen tarpeista lisäsi luottamusta ja avoimuuden ilmapiiriä sekä madalsi kynnystä ottaa puheeksi omia haasteitaan.

Vastauksista ilmeni, kuinka negatiivisistakin asioista sekä vanhemmuuden haasteista oli tarve päästä keskustelemaan muiden vanhempien kanssa. Esimerkiksi äitiyttä koskevat tabut ja sosiaalisen median muodostamat paineet voivat saada tuntemaan epäonnistumista omasta vanhemmuudestaan. Äitiyteen liitetään yhteiskunnan monilla eri tasoilla velvoitteita ja erityisesti se saa huomiota silloin, kun äitiyden tehtävässä vaikuttaa olevan epäonnistunut tai sitä ei toteuteta ideologisten odotusten mukaisesti (Järvinen ym., 2012, s. 42). Ryhmäläiset kertoivat kokeneensa, että oli helpottavaa, että sai olla täysin omana itsenään, huonoinakin päivinä ja muiden haasteita kuullessaan sai kokemuksen siitä, ettei ole yksin samankaltaisten asioiden kanssa. Mahdollisuus tulla kohdatuksi ja hyväksytyksi haasteidensa kanssa on yksilölle armollista sekä voimavaroja lisäävää.

Vastauksista ilmeni ryhmäläisten kokeneen, että heidät valittiin ryhmään samankaltaisten elämäntilanteiden ja haasteiden takia. Yhdistävillä tekijöillä tai samankaltaisilla taustoilla oli vaikutusta ryhmäläisten väliseen vertaisuuteen ja dynamiikkaan, eli siihen millaiseksi ryhmä muodostuu (Kopakkala, 2008, s. 29). Vaikka jokaisella ryhmäläisellä olisikin samankaltaisia haasteita, on tärkeää huomioida jokaisen elämän olevan yksilöllinen. Nämä eroavaisuudet lisäävät ryhmän

diversiteettiä eli monimuotoisuutta, joka tuo ryhmään erilaisia näkökulmia yhdessä käsiteltäviin asioihin. Ryhmän muodostuessa erilaisuudet ryhmäläisten välillä hyväksytään ja tämä on osa ryhmähengen syntymistä. Yhtenäinen ryhmähengi edesauttaa erilaisten näkemysten ja tunteiden avoimessa ilmaisussa. (Kopakkala, 2008, s. 39.) Vanhemmuuden tukemisessa vertaisuus on tärkeää, sillä vanhemmat oppivat erilaisia toimintatapoja toisiltaan ja voivat näin ollen reflektoida omia tapojansa muiden tapoihin toimia. Esimerkiksi ryhmäläiset, joilla oli vain yksi lapsi, kokivat saaneensa tukea ja neuvoja niiltä, joilla oli jo entuudestaan lapsia.

10.2 Vanhemmuuden ja perheen resilienssin tukeminen ryhmämuotoisessa perhetyössä

Vanhemmuuden tukeminen näyttäytyi erityisesti ohjaajien kannustavan palautteen kautta kasvaneena varmuutena vanhempana sekä vanhempien keskinäisestä toimintatapojen refleктоimisesta ja mallintamisesta. Vanhemmuuden vahvistuminen koettiin oman ajattelutavan myönteisenä muutoksena ja rohkeutena kokeilla uusia asioita lapsensa hoitoon liittyen. Tuloksista voidaan päätellä, miten osallisuuden ja vertaisuuden kokemukset ovat vaikuttaneet motivaatioon käydä ryhmässä. Osa vastaajista oli sitä mieltä, että etenkin ohjaajien rooli lisäsi osallisuutta sekä varmuutta vanhemmuuteen ottamalla vanhempien mielipiteet huomioon, antamalla mahdollisuuden vaikuttaa ryhmässä tehtäviin asioihin tai esimerkiksi ruokailuihin. Ohjaajat vaikuttivat osallisuuden ja kuulluksi tulemisen kokemukseen myös kunkin ryhmäläisen vanhemmuutta arvostavalla asenteella, positiivisella palautteella ja kannustamisella, sekä antamalla tilaa keskustelulle. Osa vastaajista mielestä heitä olisi voinut kuitenkin kannustaa enemmän ideoimaan ryhmän sisältöä ja tekemistä, ja että osa puheissa olleista asioista jäi toteutumatta.

Aineistosta saaduista tuloksista voidaan päätellä ryhmätyöskentelyssä ilmenneen niin vanhemman, lapsen kuin perheenkin resilienssiä edistäviä tekijöitä. Resilienssiä edistäviä tekijöitä olivat esimerkiksi vertaisuus ryhmässä, ryhmänohjaajilta saatu tuki, vanhemmuutta tukeva työote ja myönteinen palaute sekä arjen

rytmittyminen ryhmään osallistumisen myötä. Nämä tekijät ovat perheen resilienssiin suojaavasti vaikuttavia tekijöitä, kun perheen usko omaan vahvuuteensa ja kyvykkyyteensä kasvaa (Lipponen, 2020, s. 266).

Vertaisuudella havaittiin olleen vaikutusta vanhempien resilienssiin esimerkiksi keskinäisen mallioppimisen ja keskusteluiden kautta. Ryhmäjakson aikana esiintyi tilanteita, joissa vanhempi kohtasi vastoinkäymisen tai vaikean tilanteen, mutta selvisi siitä ottamalla muista vanhemmista mallia tai vastaanottamalla toisilta vanhemmilta saamiaan neuvoja. Kuormittavista ja stressaavista tilanteista selviytyvät yleensä parhaiten sellaiset henkilöt, joilla on käytössään monia selviytymiskeinoja (Poijula, 2018, s. 63).

Lapsen ja vanhemman resilienssiä tuettiin ryhmässä monin eri tavoin ja menetelmin. Kaksi pitkää ryhmäpäivää viikossa toivat arkeen säännöllisyyttä ja rytmiä, sekä sai vanhemmat poistumaan kotoaan, mikä puolestaan tuki vanhempien toimintakykyä ja elämänhallintaa. Omalta mukavuusalueelta poistuminen ja itsensä ylittäminen vahvistavat kykyä sopeutua haastaviin tai epämiellyttäviin tilanteisiin. Perheiden saama myönteinen palaute ohjaajilta vahvisti perheiden vahvuuden ja kyvykkyyden tunteita. Jokaisella haastattelulla oli kyky vastaanottaa perheelleen perhetyön tarjoamaa apua saadakseen tukea arkeensa. Perheiden saama myönteinen palaute ohjaajilta ja toisiltaan lisäsi haastateltujen vanhempien myönteistä näkemystä perheen omasta kyvykkyydestä, joka ennustaa parempia ongelmanratkaisutaitoja perheenä ja selviämistä haastavissa ja stressaavissa tilanteissa. Resilienssiä vahvistava tekijä oli haastatteluiden perusteella edellä mainittujen lisäksi myös ympäristö, jossa ryhmä järjestettiin. (Poijula, 2018, s.153.) Uskonnollisen tai hengellisen vakaumuksen ei havaittu ainakaan haastatteluiden perusteella olleen tutkittavalle ryhmälle resilienssiin vaikuttavia tekijöitä.

10.3 Vanhempien kehittämideoita ryhmämuotoiseen perhetoimintaan

Ryhmään osallistuneet antoivat pääasiallisesti hyvää palautetta ja kokivat olleensa ryhmään suhteellisen tyytyväisiä. Haastatteluista saatujen tulosten mukaan ryhmän antama numeerinen keskiarvo oli 4,1, jolloin se vastaa 82 prosentin tyytyväisyyttä. Tämä tarkoittaa, että se ei vastannut kaupungin asettamaa tavoitetta asiakastyytyväisyydestä, joka on 90 prosenttia. Tämän tiedon valossa perhetyön yksikkö voi reagoida tässä tutkimuksessa raportoituun asiakaspalautteeseen sekä kehitysideoihin.

Kaikki haastatteluun osallistuneet vanhemmat kertoivat toiveestaan jatkaa yhteydenpitoa muiden ryhmäläisten kanssa vielä ryhmän päättymisen jälkeen. Samansuuntaisia tutkimustuloksia on saatu maakunnallisten hankkeiden vanhemmille teettämässä LAPE-kyselyissä, joissa ilmeni, että vanhemmat toivoisivat pitkäjänteisempää tukea lapsen täysi-ikäistymiseen saakka. Siksi on perusteltua vahvistaa vanhemmuuden tukea pitkäjänteisemmällä työotteella lapsen eri ikävaiheissa. (Pelkonen, 2019, s. 106.) Koska kaikki haastateltavat mainitsivat toiveen yhteydenpidon jatkumisesta ryhmän päättymisen jälkeen, voidaan sen perusteella todeta, että se täyttää hyvin onnistuneen ryhmän tunnusmerkin (Järvinen ym., 2012, s. 219–220).

10.4 Pohdinta

Ryhmämuotoisena järjestetyn perhetyön etuna on ryhmäläisten saama vertais-tuki. Paikan päällä tapahtuvat ryhmän tapaamiset tuovat ryhmäläisille arkeen tietynlaista rytmiä, vaikka tapaamiskertojen aikataulut välillä vaihtelisivatkin. Ryhmään sitoutuneisuus vaikuttaa ryhmästä saataviin sosiaalisiin suhteisiin, sekä tukiverkoston kurtumiseen. Jokainen vanhempi kokee vauva-arjen erilaisena, mutta säännölliset sosiaaliset tapahtumat ehkäisevät yksin jäämistä tai syrjäytymistä. Perheen varhainen tuki voi vaikuttaa myös yhteiskunnallisesti, ehkäisten erilaisten riskitekijöiden syntymistä. Riskitekijöiden varhaisella tunnistamisella ja perheen tarpeisiin vastaamisella voidaan ehkäistä ongelmien syvenemistä sekä ylisukupolvista huono-osaisuuden ilmiötä.

Koska osallisuuden kokemukset ovat tärkeässä asemassa hyvinvoinnin ja turvallisuuden tunteen vahvistamisessa sekä omiin mahdollisuuksiin uskomisessa, tulisi tähän seikkaan kiinnittää vielä enemmän huomiota tutkimassamme perhetyön yksikössä. Tavoitteeksi voisi asettaa, että mikäli vanhempien toiveissa olleita asioita ei pystytä toteuttamaan, niihin palattaisiin edes suullisesti ja tapahtuneelle esitettäisiin perustelut. Siten voitaisiin ehkäistä mitätöidyksi tai sivuutetuksi tulemisen tunteita ja vahvistettaisiin osallisuutta. Tutkimuksemme itsessään lisää asiakasosallisuutta kysymällä ryhmään osallistuneilta palautetta sekä kehitysideoita. Näin toimimme tiedon kerääjänä ja välittäjänä osallistamalla perhetyön asiakkaat kehittämistyöhön. Edistämme myös osaltamme asiakkaiden oikeutta ottaa osaa palvelun kehittämiseen ja lisäämme asiakaslähtöisyyttä.

Mikäli ryhmän jäsenet eivät oma-aloitteisesti ota puheeksi yhteydenpidon jatkamista ryhmäjakson jälkeen, on ohjaajilla tärkeä rooli kannustaa ryhmäläisiä vaihtamaan keskenään yhteystietoja ja näin mahdollistaa yhteydenpidon muihin ryhmäläisiin. Ohjaajat voisivat myös antaa ehdotuksia ja tavoitteita yhteiselle tekemiselle, jotta siirtymä ryhmästä itseohjautuviin tapaamisiin olisi mahdollisimman luonnollinen. Näin muodostuneet sosiaaliset kontaktit mahdollistavat vertaistuen jatkumisen ryhmän ulkopuolelle.

Ryhmämuotoisena järjestetyn toiminnan etuina ovat ajallisten sekä taloudellisten resurssien säästöt, kun kahta työntekijää kohden palvelua saa samanaikaisesti useampi asiakas, eikä työntekijöiden tarvitse siirtyä asiakkaiden koteihin. Ryhmässä toteutetussa perhetyössä asiakkaiden itse tuottamat keskustelut ja aiheiden käsittely voivat olla hedelmällisempiä, kun kynnys ottaa puheeksi omia haasteitaan madaltuu vertaisten kanssa. Asiakkaan saattaa olla myös helpompi ottaa vastaan tukea ja neuvoja, kun ajatuksia jaetaan vertaisten kesken, eikä ainoastaan työntekijän ja asiakkaan välisessä suhteessa. Esimerkiksi asiakkaan mahdolliset omat ennakkoluulot ja epäluottamus sosiaalialan työntekijöitä kohtaan voivat toimia jopa esteenä avun vastaanottamiselle. Kotiin vietävässä perhetyössä asiakas saattaa kokea olevansa arvostelun ja ylhäältä alaspäin tulevan ohjeistuksen alaisena työntekijän osallistavasta työotteesta huolimatta. Johtopäätöksenä voidaan todeta, että ryhmämuotoisella perhetyöllä on perusteltua sijaa sosiaalialan laajassa palvelujärjestelmässä.

Laatimamme haastattelukysymykset olivat pääosin onnistuneet ja saimme vanhemmilta merkittävää tietoa ryhmämuotoisen perhetyön koetuista hyödyistä. Haastattelussa kysyimme vanhemmilta arjen hallinnan ja kodinhoidollisista taidoista ja miten ryhmään osallistuminen on tukenut niitä. Vanhemmat eivät kokeet tarvitsevansa niihin tukea tai ohjausta, joten arjenhallintaan liittyvien asioiden kysyminen siinä muodossa ei ollut tutkimuksessa oleellista. Oleellisempaa olisi ollut kysyä tarkemmin ryhmäpäivien strukturista ja sisällöstä sekä niiden koetuista hyödyistä perheiden arkeen. Ennen haastattelurungon laatimista kysyimme yhteistyötaholta ryhmäpäivien sisällöistä, mutta olisimme tarvinneet yksityiskohtaisempaa tietoa niistä laatiaksemme kyseisen ryhmän vanhempien tarpeita paremmin selvittävät kysymykset. Tutkimuksen kannalta olisi ollut myös mielenkiintoista tutkia, miten ryhmä- ja yksilötavoitteisiin työskentelyllä vastattiin ja toteutuivatko ne. Jokainen ryhmä on kuitenkin kokoonpanoltaan ja tarpeiltaan erilainen, joten ryhmien sisällöt määräytyvät asiakkaiden tarpeiden perusteella.

Tutkimuksessamme kerättyä palautetta voidaan hyödyntää toiminnan kehittämisessä sekä parantamisessa. Tutkimuksemme tuottaa myös lisää tietoa ryhmämuotoisena järjestetystä perhetyöstä, ja koska vastaavaa toimintaa on valtakunnallisesti tarjolla suhteellisen vähän, ovat vanhempien kokemukset kyseisestä palvelusta tärkeitä tiedon lähteitä. Jokainen järjestettävä ryhmä on sisällöltään, haasteiltaan ja dynamiikaltaan erilainen, mutta ryhmästä saadut vertaistuen ja vanhemmuuden tuen edut todennäköisesti säilyvät. Tutkimuksemme voi osaltaan perustella nimenomaan ryhmämuotoisena järjestetyn perhetyön kannattavuutta ja toimia kannusteena esimerkiksi kunnallisille tai kolmannen sektorin toimijoille ottaa vastaavaa palvelua valikoimiinsa.

Covid-19-pandemiasta johtuneet yhteiskunnan sulkutoimien vaikutukset ovat saattaneet lisätä perheille suunnattujen erilaisten palvelujen ja sosiaalisen tuen tarpeita. Pandemia on rajoittanut sosiaalista kanssakäymistä ja heikentänyt palvelujen saatavuutta. Tämä on saattanut vaikuttaa siihen, miten ryhmään osallistuneet vanhemmat ovat kokeneet ryhmämuotoisen perhetyön merkityksellisyyden arjessaan.

Asiakastyytyväisyyden, kehitysideoiden sekä vanhempien kokemusten tutkimista tutkittavan kaupungin ryhmämuotoisessa perhetyössä olisi hyvä jatkaa tulevilla ryhmillä jatkossakin, jotta otanta ja tuloksien yleistettävyys kasvaisivat ja niiden pohjalta toimintaa voitaisiin kehittää asiakaslähtöisemmäksi. Ryhmämuotoisen perhetyön vaikuttavuuden tutkimiseksi ryhmään osallistuvia asiakasperheitä tulisi seurata pitkittäistutkimuksella. Tutkimuksemme tuloksia voidaan hyödyntää myös laajemmin perhesosiaalityön kentällä tai muiden tahojen toimesta, kun halutaan tarkastella ryhmämuotoisen työskentelyn asiakaskokemuksia. Yhdenmukaisesti järjestetyllä varhaisen tuen ryhmämuotoisella perhetyöllä olisi valtakunnallisesti tarvetta ja nähtäväksi jää tulevan SOTE-uudistuksen myötä syntyneiden hyvinvointialueiden linjaus palvelujen toteuttamisesta ja missä muodoissa perhetyön järjestämistä jatketaan ja miten sitä tullaan kehittämään.

10.5 Ammatillinen kasvu

Opinnäytetyöprosessi on tukenut ammatillista kasvuamme sekä täydentänyt osaltaan sosionomin osaamisvaatimuksiamme. Näihin osaamisvaatimukseen kuuluu sosiaalialan eettinen osaaminen, asiakastyön osaaminen, sosiaalialan palvelujärjestelmäosaaminen, kriittinen ja osallistava yhteiskuntaosaaminen, tutkimuksellinen kehittämis- ja innovaatio-osaaminen sekä työyhteisöosaaminen (Diakonia-ammattikorkeakoulu, 2016.)

Eettisen osaamisen näkökulmasta toteutimme tutkimuksemme sosiaalialan arvojen ja ammattieettisten periaatteiden mukaisesti sekä haastateltavien yksityisyydensuojaa kunnioittaen, tuoden kuitenkin heidän äänensä sekä mielipiteensä kuuluviin ja toimimme niiden välittäjänä palvelunjärjestäjälle. Asiakastyön osaaminen lisääntyi perhetyön- sekä palveluiden sisällön parempana tuntemuksena, varhaisen perhetyön palveluiden asiakkaiden palvelutarpeiden tunnistamisena sekä perheisiin liittyvien riskitekijöiden ja hyvinvointiin vaikuttavien tekijöiden syvällisempänä ymmärryksenä.

Laajemman palvelujärjestelmän hallitsemisen näkökulmasta perhepalveluiden porrasteisuus, palveluiden toteuttamisen eroavaisuudet sekä niitä ohjaavien kansallisten linjausten merkitys on korostunut opinnäytetyötä tehdessä. Olemme vahvistaneet kriittistä osaamistamme sekä reflektiivistä työtötämme arvioidessamme omaa työskentelyämme sekä tarkastellessamme perhepalveluiden laajaa kenttää.

Olemme myös tutkimuksellamme lisänneet ryhmämuotoisen perhetyön asiakkaiden osallisuutta sekä oikeutta osallistua palvelun kehittämistyöhön. Tutkimuksen suunnitteluun, toteutukseen ja analyysimenetelmiin perehtyminen on vahvistanut tutkimuksellista osaamistamme. Olemme oppineet laatimaan tutkimuksen kannalta oleellisia haastattelukysymyksiä sekä toteuttamaan haastatteluja tutkimusmenetelmänä. Olemme oppineet litteroimaan haastatteluaineistoa ja ymmärtäneet sen merkityksen tutkimustuloksien kannalta. Lisäksi olemme tutustuneet erilaisiin analyysitapoihin sekä soveltaneet tutkimuksemme sekä aineiston kannalta mielestämme siihen parhaiten soveltuvaa menetelmää. Opinnäytetyön toteuttaminen ryhmässä on vahvistanut työelämässäkkin tarvittavia yhteistyö- ja tiimityöskentelyosaamista. Opinnäytetyön toteutus on vaatinut itseohjautuvaa työtettä sekä aikataulujen suunnittelua ja yhteensovittamista muiden ryhmän jäsenten kesken.

LÄHTEET

- Alatalo, M., Miettunen, N., Liukko, E., Kettunen, N., & Normia- Ahlsten, L. (toim.). (2019). *Porrasteisuus lapsiperheiden sosiaalipalveluissa: Näkökulmia sosiaalihuoltolain toimeenpanosta ja palveluiden järjestämisestä. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Terveiden- ja hyvinvoinnin laitos.*
- Arene. (9.1.2020). *Ammattikorkeakoulujen opinnäytetöiden eettiset suositukset.* [Asiakirja]. Saatavilla <http://www.arene.fi/wp-content/uploads/Raportit/2020/AMMATTIKORKEAKOULU-JEN%20OPINN%C3%84YTET%C3%96IDEN%20EETTISET%20SUOSITUKSET%202020.pdf? t=1578480382>
- Diakonia-ammattikorkeakoulu. 2016. *Sosionomi (AMK)-koulutuksesta valmistuneen osaamisvaatimukset eli kompetenssit.* Saatavilla 3.2.2022 <https://www.diak.fi/opiskelu/opiskelijan-polku/opintojen-%20suorittaminen/arviointi/osaamisvaatimukset-sosionomi/#da8be87c>
- Felitti, V., Anda, R., Nordenberg, D., Edwards, V., Koss, M., & Marks, J. (1998). *Relationship of childhood abuse and household dysfunction to many of the leading causes of death in adults. The adverse childhood experiences (ACE) study.* Saatavilla [https://www.ajpmonline.org/article/S0749-3797\(98\)00017-8/fulltext](https://www.ajpmonline.org/article/S0749-3797(98)00017-8/fulltext)
- Hirsijärvi, S., & Hurme, H. (2011). *Tutkimushaastattelu: Teemahaastattelun teoria ja käytäntö.* United Press Global. <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/lastensuojelun-avohuolto/lastensuojelun-avohuollon-tukitoimet/perhetyo-ja-tehostettu-perhetyo>
- Järvinen, R., Lankinen, A., Taajamo, T., Veistilä, M., & Virolainen, A. (2012). *Perheen parhaaksi. Perhetyön arkea.* (2.uud.p.). Edita.
- Kalland, M. (2019). *Vahvuutta vanhemmuuteen- tutkimuksen tuloksia: perhekahvila ja mentalisaatio.* Teoksessa Hakulinen, T., Laajasalo, T., & Mäkelä, J. (toim.). *Vanhemmuuden ja parisuhteen tuen vahvistaminen. Teoriasta käytäntöön.* (s. 38–44). PunaMusta. Saatavilla <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-357-1>

- Kallinen, K., Pirskanen, H., & Rautio, S. (toim.). (2012). *Sensitiivinen tutkimuksessa*. Tietosanoma.
- Kallio, J., & Hakovirta M. (2020). *Lapsiperheiden köyhyys & huono-osaisuus*. Vastapaino.
- Kopakkala, A. (2008). *Porukka, jengi, tiimi. Ryhmädynamiikka ja siihen vaikuttaminen*. Edita.
- L 361/1983. Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta 8.4.
1983/361. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2019/20190190>
- L 417/2007. Lastensuojelulaki 14.7.2007/417. <https://finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417>
- L1301/2014. Sosiaalihuoltolaki 30.12.2014/1301. <https://finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2014/20141301>
- Lehikoinen, L., Nieminen, S., & Roine, E. (2019). *Vanhemmuuden ja parisuhteen tuen vahvistaminen Uudellamaalla*. Teoksessa Hakulinen, T., Laajasalo, T., & Mäkelä, J. (toim.). *Vanhemmuuden ja parisuhteen tuen vahvistaminen. Teoriasta käytäntöön*. (s. 131–136). PunaMusta. Saatavilla <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-357-1>
- Lipponen, K. (2020). *Resilienssi arjessa*. Duodecim.
- Mikkonen, I., & Saarinen, A. (2018). *Vertaistuki sosiaali- ja terveysalalla*. Tietosanoma.
- Moring, A., & Kerppola, J. (2019). *Monimuotoiset perheet perhepalveluissa. - Missä menemme vanhemmuuden ja parisuhteen tukemisessa*. Teoksessa Hakulinen, T., Laajasalo, T., & Mäkelä, J. (toim.). *Vanhemmuuden ja parisuhteen tuen vahvistaminen. Teoriasta käytäntöön*. (s. 93–100). PunaMusta. Saatavilla <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-357-1>
- Näkki, P., & Sayed, T. (toim.). (2015). *Asiakastyön menetelmiä sosiaalialalla*. (1.p.). Edita.
- Pelkonen, M., Hastrup, A., Normia-Ahlsten, L., Halme, N., Kekkonen, M., Kiviruusu, O., Liukko, E., Lämsä R., & Muranen, P. (taitto). (2020). *Perhekeskukset Suomessa 2019. Kehittämisen tilanne ja työn jatkuminen*. [Työpaperi 6/2020]. Terveystieteiden tutkimuskeskus ja hyvinvoinnin

- laitos. Saatavilla https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/139242/URN_ISBN_978-952-343-461-5.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Pelkonen, M. (2019). Vanhemmuuden ja parisuhteen tuki perhekeskuksen ydintehtävänä. Teoksessa Hakulinen, T., Laajasalo, T., & Mäkelä, J. (toim.). *Vanhemmuuden ja parisuhteen tuen vahvistaminen. Teoriasta käytäntöön.* (s. 106–113). PunaMusta. Saatavilla <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-357-1>
- Pieviläinen, H., Pyykkönen, A., & Saukkonen, T. (toim.). (2014). *Asiakkaan äänellä.* Pohjoiskarjalan sosiaaliturvayhdistys ry. <https://www.jelli.fi/assets/files/sites/6/2017/07/Asiakkaan-äänellä-menetelmäopas.compressed-1.pdf>
- Poijula, S. (2018). *Resilienssi. Muutoksen kohtaamisen taito.* Kirjapaja.
- Poijula, S. (2016). *Lapsi ja kriisi. Selviytymisen tukeminen.* Kirjapaja.
- Rönkkö, L., & Rytönen, T. (2010). *Monisäikeinen perhetyö.* (1.p.). WSOYpro Oy.
- Sarajärvi, A., & Tuomi, J. (2002). *Laadullinen tutkimus ja sisällön analyysi.* Tammi.
- Suomen Kuntaliitto. (2011). *Roolikartta vanhemmuuden, parisuhteen ja itseenäistymisen tueksi.* Saatavilla 3.2.2022 https://www.vslk.fi/uploads/files/519352_Roolikartta_verkkojulkaisu.pdf
- Suomen mielenterveys ry. (i.a.). *Mitä on resilienssi?* Saatavilla 20.5.2021 <https://mieli.fi/fi/mielenterveys/vaikeat-elamantilanteet/sairastuminen-voi-olla-kriisi/mita-resilienssi>
- Terveysten ja hyvinvoinnin laitos. (18.1.2021,-a). *Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma (LAPE).* Saatavilla 17.4.2021 <https://thl.fi/fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-hankkeet/lapsi-ja-perhepalveluiden-muutosohjelma-lape->
- Terveysten ja hyvinvoinnin laitos. (9.3.2021,-b). *Osallisuuden osa-alueet ja osallisuuden edistämisen periaatteet.* Saatavilla 12.2.2021 <https://thl.fi/fi/web/hyvinvoinnin-ja-terveyden-edistamisen-johtaminen/osallisuuden-edistaminen/heikoimmassa->

[asemassa-olevien-osallisuus/osallisuuden-osa-alueet-ja-osallisuuden-edistamisen-periaatteet](#)

- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. (31.1.2019,-c). *Asiakkaat ja osallisuus*. Saatavilla 15.3.2021 <https://thl.fi/fi/web/sote-uudistus/palvelujen-tuottaminen/asiakkaat-ja-osallisuus>
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. (4.6.2020,-d). *Perhetyö*. Saatavilla 20.4.2021 <https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/peruspalvelut/sosiaalipalvelut/perhetyo>
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. (18.6.2020,-e). *Perhetyö ja tehostettu perhetyö*. Saatavilla 20.4.2021
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. (30.6.2021,-f). *Perheiden moninaisuus*. Saatavilla 25.2.2020 <https://thl.fi/fi/web/sukupuolten-tasa-arvo/tasa-arvontila/perheet-ja-vanhemmuus/perheiden-moninaisuus>
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. (4.6.2020,-g). *Vertaisryhmätoiminta*. Saatavilla 20.4.2021 <https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/peruspalvelut/sosiaalipalvelut/vertaisryhmatoiminta>
- Tietoarkisto. (i.a.-a). *Mitä on laadullinen tutkimus? Laadullinen tutkimus ja teoria*. Saatavilla 11.3.2021 <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/mita-on-laadullinen-tutkimus/johdatus-laadulliseen-tutkimukseen-ja-verkkokasikirjaan/>
- Tietoarkisto. (i.a.-b). *Teemoittelu*. Saatavilla 14.1.2022 <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/analyysitavan-valinta-ja-yleiset-analyysitavat/teemoittelu/>

LIITE 1. Haastattelu

Ryhmätyöskentely

1. Miten koit ryhmässä työskentelyn?
  - Onko ryhmässä työskentely tuonut jotakin lisäarvoa?
  - Onko ryhmässä työskentely tuonut joitakin esteitä?
2. Miten koet vertaistuen merkityksen työskentelyyn?
  - Koitko ryhmässä olleen samankaltaisia ihmisiä tai samankaltaisia haasteita?
3. Mitkä asiat vaikuttivat ryhmäytymiseen?
  - Mitkä asiat edistivät ryhmähenkeä?
  - Mitkä asiat edistivät ryhmän jäseniin tutustumista?
  - Oliko ryhmän kesken turvallista jakaa omia kokemuksiaan?
4. Mitkä asiat ovat vaikuttaneet ryhmään sitoutumiseen?
  - Oliko ryhmän tapaamiskerrat järjestetty sopiviin aikoihin?
  - Oliko ryhmään mukava tulla?
5. Onko ryhmätyöskentely vaikuttanut tukiverkostoosi?
  - Oletko saanut säilyneitä kontakteja ryhmätyöskentelystä?

Arjen hallinta

1. Millaisia asioita tai keinoja koet saaneesi arkesi tueksi ja voimavaroiksi ryhmätyöskentelystä ja ovatko ne olleet riittäviä?
  - Ruuanlaittotaidot? Ruokailuun liittyvät asiat?
  - Kodinhoidontaidot?
  - Arjen sujuvuuden/rytmittämisen taidot?
2. Miten ryhmä vaikutti perheenne kommunikaatiotaitoihin/ vuorovaikutustaitoihin?
3. Miten ryhmä vaikutti perheenne tunteiden käsittelyyn?
4. Koetko ryhmästä saatujen taitojen säilyvän toiminnassasi tulevaisuudessakin?

Asiakastyytyväisyys

1. Asteikolla 1-5, kuinka tyytyväinen olet kokonaisuudessaan ryhmämuotoiseen perhetyöhön?
2. Mitä palautetta haluaisit antaa siitä, mikä toimi mielestäsi erityisen hyvin tai ansaitsi kiitosta?
3. Missä olisi ollut parannettavaa?

LIITE 2. Haastattelukutsu

Hei!

Olemme sosionomiopiskelijat Emma Hietaneva, Helmi Heiskanen ja Niina Holma Helsingin Diakonia-ammattikorkeakoulusta. Teemme opinnäytetyötä sosiaali-huoltolain mukaisesta, ryhmämuotoisesta perhetyöstä. Tutkimuksemme tavoitteena on kerätä ja tuottaa tietoa asiakkaiden kokemuksista ryhmämuotoisena järjestetystä perhetyöstä. Haastatteluun osallistumalla tarjoat tärkeää tietoa meille aiheesta, josta ei juurikaan ole aikaisempaa tutkimusta.

Haastattelu toteutetaan luottamuksellisesti ja nimettömästi yksilöhaastatteluna joko verkossa tai perhesosiaalityön tiloissa paikan päällä ja aikaa olisi hyvä varata noin 30–60 minuuttia. Haastattelu äänitetään ja tallennetaan vastausten myöhempää analysointia varten. Tarvitset haastatteluun osallistuaksesi internetiyhteyden sekä ääniyhteyden, mikäli haastattelu toteutuu verkossa. Huolehdimme yksityisyydensuojastasi ja anonyymiteetistäsi järjestämällä yhteydenpidon sinuun perhetyön yksikkösi yhteyshenkilön kautta, sekä varmistamalla haastattelumateriaalin asianmukaisesta säilyttämisestä ja hävittämisestä. Hävitämme kaikki haastattelun tiedot opinnäytetyön valmistuttua, viimeistään maaliskuussa 2022. Emme mainitse opinnäytetyössämme perhetyön yksikön tarkkaa sijaintia tai nimeä.

Haastatteluun osallistuessasi sinulla on oikeus muuttaa mieltäsi osallistumisestasi missä vaiheessa tahansa.

Sovimme yhdessä sinulle sopivan hetken haastattelua varten. Voimme järjestää kasvotusten tapahtuvan haastattelun yksikön tiloissa tai yksikön työntekijä lähettää sinulle osallistumislinkin verkkohaastatteluun.

Ystävällisin terveisin,

Emma Hietaneva, Helmi Heiskanen ja Niina Holma
Diakonia ammattikorkeakoulu

LIITE 3. Suostumusasiakirja

Osallistun Helsingin Diakonia-ammattikorkeakoulun sosionomiopiskelijoiden Emma Hietanevan, Helmi Heiskasen ja Niina Holman opinnäytetyöhön kuuluvaan haastatteluun. Suostun haastatteluun, jonka tarkoituksena on kerätä tietoa kokemuksistani ryhmämuotoisena järjestetystä perhetyöstä, johon olen perheeni kanssa osallistunut.

- Annan suostumukseni siihen, että haastattelusta kerättyä materiaalia hyödynnetään vain kyseisessä opinnäytetyössä.
- Annan suostumukseni sille, että haastattelun äänitteet tallennetaan myöhempää litterointia ja analyysia varten.
- Olen tietoinen siitä, että haastattelu toteutetaan luottamuksellisesti ja anonyymisti sekä siitä, että aineisto hävitetään asianmukaisesti, eikä tietojani saateta ulkopuolisten tietoon.
- Olen suostunut haastatteluun vapaaehtoisesti ja ymmärrän, että voin muuttaa mieltäni osallistumisestani missä vaiheessa tahansa.
- Ymmärrän, että opinnäytetyö julkaistaan theseus.fi- sivustolla

Hyväksyn yllä olevat kohdat ja annan suostumukseni haastatteluun.

Kyllä / Ei

Allekirjoitus ja nimenselvennys

Pvm